XVI. évfolyam. 1905. 45/817. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... kor. 20.—
Félévre ... ... » 10.—
Negyedévre ... ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VIII., Rökk Szilárd-utcza 18. sz.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Budapest, november hó 5.

Krónika.

Glosszák a hétről.

— *nov. 3.*

Nagyon csunya, de nagyon tanulságos az a hatás, melyet a kormány programmja keltett. Kisült, hogy a legádázabb ellenfelek csak addig markolják egymás haját, amig mindegy, hogy melyik győz. Mihelyt azonban arról van szó, hogy valamennyien lemondjanak a hatalomról, rögtön megértik egymást és kezet fognak.

Tisza István itt is elég férfias, hogy legalább leplezetlenül és szinte nyersen áll a kiváltságos osztályok élére. Kimondja egész nyiltan, hogy az ország vezetése előjoga a hagyományokban nevekedett osztályoknak s ezt az előjogot nem hajlandók megosztani a bevándorló és felkapaszkodó, vagy pedig a mélyben tespedő inconnus-kkel. Tisza világosan látja és amig tehette, küzdött a vezető osztályok gőgje, szükkeblüsége és ostobasága ellen, de amire Fejérváry most készül, sehogysem egyezik az ő végczéljával. Ő csak azt akarja elérni, hogy a vezető osztályok modernizálódjanak s tanuljanak meg okosan és becsületesen vezetni, de nem azt, hogy ha arra nem képesek, mondjanak le. A Podmaniczky mondása Shakespeareről alkalmazható erre a felfogásra: az arisztokráczia és gentry vagy vezesse jól az országot, vagy sehogy, de vezetnie kell. A hozzátartozók érzésével politizál Tisza: a koalicziós-politika hősei rossz testvérek, de elvégre testvérei s a világ minden igazsága és a koaliczió minden kártevése nem változtat azon, hogy ők egytestvérek. Amig arról van szó, hogy a kiváltságos osztályuralom melyik családnak a vezetése alá kerüljön, küzdöttek és marakodtak, de mihelyt a deposszedálás valamennyiüket fenyegeti, összeállanak és közösen védik meg közös érdeküket.

Tisza István ma is azt hiszi, hogy elvágván a kapcsot a szabadelvüpárt és a kormány között, még mindig fentarthatja antagonizmusát a koalicióval szemben. A koaliczió jóhiszeműjei is igy gondolkodhatnak, a valóságban azonban a kommandó-kérdés és a királylyal való konfliktus további fenmaradása csekélységgé törpült a be nem vallott szövetkezéssel szemben, mely az általános választójog ellenzésével közte és a koaliczió között létesült. Ezt szinte nem is kell bizonyitani. Mert a koalicziós programm teljes megvalósulása mellett is Magyarország politikai képe és strukturája ugyanaz marad, ami volt, ellenben ha a koalicziós programmból semmi és a Fejérváry-programmból csak az általános választójog valósul meg, az ország ugy átváltozik, hogy arra rá sem lehet ismerni. Ez tehát a fontosabbik s ha az ellenfelek ebben találkoznak, minden egyéb kontroverziájuk csak formakérdés.

Ha már most az ember nézi, hogy a koaliczióban és a szabadelvüpártban mint állnak helyt rogyásig az osztályelfogultság mellett azok a politikusok, akiknek a puszta léte is bizonyiték amellett, hogy Magyarország vezetésében a polgári elem is részt vesz, akkor igazán különösnek föst a polgári elemeknek ez a közéleti fanatizmusa, melylyel a kiváltságos osztályérdeknek egyik vagy másik formája mellett sikra szállnak. Különösnek föst az ország közvéleményének az az impozáns magaazonositása az urak álláspontjával, annál különösebbnek, mivel az ország közvéleményét csakugyan nem az urak, hanem a demokratikus elemek alkotják és irányitják. Nem veszik észre, hogy önmagukkal szemben csinálnak politikát és alakitanak pártokat s az urak, akik vezetik, voltaképpen szellemi jobbágysorban tartják s kiszolgáltatják magukat velük.

Tisza, ha tudatosan csinálja politikáját, ezt az argumentumot is kivághatta volna s ezzel elhallgattatott volna minden ellenvetést. Egy polgári társadalom, mely a »történelmi« osztályok uralma számára megkapható, nem érdemli meg, hogy sorsát maga vehesse kezébe.

*

A kivihetetlenség vádjával ütik agyon a kormány szocziális politikáját, amellett pedig az alsóbb néposztályok bujtogatásával vádolják. Különös, hogy a büntetőtörvénykönyv reformjáról szóló passzusra még Tisza István is hivatkozott. A büntetőtörvénykönyv — véli — az igazi egyenlőség könyve s a kormány még itt is az alsóbb néposztályoknak szóló kedvezésekről beszél. Igazán furcsa, hogy ez a momentum szóba került. A törvény előtt valóban egyenlőek például mind a tolvajok, rablógyilkosok stb. Csakhogy a társadalmi életben a biró mégis több alsóbb néposztálybeli tolvajról itélkezik, mint grófról és milliomosról. A törvény nem ismer osztálykülönbséget, de a büntettek és vétségek mégis osztályok szerint oszlanak meg. A gróf nem rablógyilkol és a napszámos nem követ el párbajvétséget. S való igaz, hogy a humanitás, a bünöknek enyhén való megitélése inkább az uri büntetteket kultiválja, mint a szegény emberekét. Párbaj, sikkasztás, házasságtörés, felbujtás, uzsora, bigámia, fajtalanság, okirathamisitás, sokkal enyhébben büntettetnek s élesebben differenciálódnak,

mint a közönséges emberek büntettei. Egy csirke, vagy egy millió lopása egyformán lopás s nem kell éppen hizelegni az alsóbb néposztályoknak, ha az ember nemcsak tudja, hanem vallja is, hogy a legtöbb csirkefogó szegény ördög. Ami pedig a programm kivihetetlenségét illeti, az már igaz kifogás, de mégis csak kifogás. Mert még eddigelé minden programm épp oly kivihetetlen volt, mint a Fejérváryé, mégis vallották és tartották. Hát a perszonál-unió olyan igéret, melyet a függetlenségi párt egy kézfordulatra megvalósithat? A közigazgatás államositása a szabadelvüpártnak olyan igérete, melyet már beváltott? Három választáson beszéltek a progressziv adóról s még máig sincs meg. Vagy végignézve az összes ellenzéki programmokon, olyanok-e pontjai, hogy egy esztendőn, vagy akár tiz esztendőn belül megvalósithatók? Hát természetes, hogy ez a programm is soká még igéret maradna s azt hiszszük, annyit a kormány is tud számolni, hogy az összes reformok költségeit egyszerre előteremteni lehetetlenségnek tartja. Kell hozzá husz-harmincz év is és bizonyos, hogy ez a kormány, ha megkezdi is, nem fogja befejezhetni a munkát. De Deák Ferencz is programmot vallott, melyről tudta, hogy az túl fogja élni s Tisza Kálmán is félbenhagyott munkát testált utódjára. Ez nem kivihetetlenséget jelent, mert akkor sohasem lehetne olyan reformba fogni, mely az átlagos kormányéletet túlhaladja.

Ellenben az a realitása megvan ennek a programmnak, hogy ha egyszer belefogtak a megvalósitásába, soha többé félretenni nem lehet. Sőt ma sem lehet már félre tenni, mert a korona le van kötve mellette s ha a koaliczió jön kormányra, ő is kénytelen lesz vállalni azt a programmot, melyet most kivihetetlennek mond.

*

A főispánok beiktatásáról dúl a béka-egérharcz. Iszonyuan belemerültünk a formalizmusba, ha ez a kérdés is elsőrangu politikai casus bellivé fuvódhatott föl. Különös, hogy a kormány, melynek czélját a formahibák egész légiója torlaszolja el, a főispánokon nem türi meg a be nem iktatottság formahibáját. Pedig a főispánokkal is csak az történnék, ami magával a kormánynyal történt. Az ő kinevezését törvénytelennek tartja a képviselőház s azért mégis kormányoz, a főispánokét meg törvénytelennek tartja a megye s azért mégis adminisztrálhatnak. —x.

A nagy út.

Jer, csőpp matrózom, épitünk hajót!
Kis nyírfakérget bordának te hozz!
Én sássziromból tűzök lobogót,
— Árboczkosárnak jó egy makktoboz, —
Rúd lesz a pimpó szára, és a vad
Réti fűvekből szigonykötelünk.
A szél is kedvez. — Csillog a patak.
Dördüljön ágyu most! — Isten velünk!
Csak rajta! — Oldd! — Vigyázz! — Hahó, hahó!
Már indul a hajó,
Kicsiny hajó, — ezüst hajó.

Messzesuhant. Hajlong színén a habnak,
Virágos partok közt repül, repül;
Mögötte erdők, rónák elmaradnak,
Idegen vizek árján — egyedül.
És ím, a tenger kék ölét kitárja,
Fehér sirályok repdesik körül,
A távol part aranygyümölcse várja,
Ott lomha sziklán karcsú templom ül,
Márvány hidak, száz oszlop, csillogó,
Köszönti mind: — Honnan jösz, kis hajó?
Aranyhajócska, — ezüsthajó.

Eltünt? Ne sírj! Majd nagyra nősz, fiam!
Építni fogsz, lesz még hajód neked,
Küzdeni fogsz lángolón, daczosan,
A két karodba lesz csupán hited.
És szólni fogsz az ismeretlen népnek,
Tűz lesz a szavad, harcz, szenvedelem, —
Távol partok lakói összenéznek:
— Ki szólt? Ez igen ismerős nekem!
— Honnan jövél, titkos hatalmu szó?
Mint a kincsekkel megrakott hajó,
Zengő hajó — csodás aranyhajó.

Igy futja be, lásd, a föld kerekét
Ezer meg egy ezüst-aranyhajó.
Áldott szivekből pazarolva szét,
Nagy útra kél a gondolat s a szó.
Oh hány van, siket pusztába kiáltva,
Hánya elindul s partot nem talál!
Sok összesimúl a nagy tengerárba,
Köszönti egymást, — s többé el se vál, —
Az élet vad vizén találkozó
Kicsiny hajó — meg nagy hajó —
Ezüst-aranyhajó . . .

Fröhlichné Kaffka Margit.

Alfonz

vagy

egy szegény ifju története.

Irta: MOLNÁR FERENCZ.

(A történet szinhelye egy meglepően túlzsufolt szoba, olyan, aminőt még tiz évvel ezelőtt »illatos boudoir«-nak neveztek. Szőnyegek a falon, a földön, sőt a mennyezeten is. A sarokban török shawlokból összeállitott sátor, melyben piros és kék villamos lámpák égnek. A fal mellett perzsa szőnyegekkel leboritott nagy, széles pamlag, olyan, aminőt tiz évvel ezelőtt még »kerevet«-nek neveztek. Illatos félhomály. Homályos fél-illat. A szopa közepén egy szép magas nő áll. Ruhája (tiz év előtt: »pongyola«) fehér selyemből van, borzasztó nagy virágokkal kihimezve. Hogy mindent tudjunk: a szép hölgynek volt egy kárpitos-barátja, aki legszebb empire-fotelselymeit, drága függönyeit áldozta fel e nő szerelmének oltárán. A nő tehát ama gyönyörü lyoni selyemszövetbe van burkolva, mely egy előkelő grófi család szalonbutorzatának behuzatala után megmaradt. Általában, már most, a történet elején szokjunk meg egy

előkelő vigjátéki hangot, mely e környezethez különben is pompásan illik.)

Tehát:

A NŐ: Jean!

AZ INAS *(nesztelenül lép be):* Parancsoljon urnőm.

A NŐ: Ha hallásom nem csal, valaki jött.

AZ INAS *(nesztelenül):* Azonnal megtekintem, urnőm.

(Kimegy. Halk motoszkálás. A félhomály egyre illatosabbá válik. Ugyanis egy vaporisateur sziszeg a butorok közt.)

AZ INAS: Urnőm, Alfonz ur kér bebocsáttatást.

A NŐ *(hanyagul):* Jöjjön be.

(Az inas kimegy. Halk motoszkálás. Az illat egyre félhomályosabbá válik. Az urnő ugyanis lecsavar néhány villamos körtét.)

ALFONZ *(megjelenik a küszöbön):* Ah!

A NŐ: Ön itt?

ALFONZ: Eljöttem.

A NŐ: Miért jött el?

ALFONZ: Urnőm, ne légy hozzám ily rideg. Tudhatod, hogy ha a szerdai komoly, végleges, visszavonhatatlan szakitás után át mertem lépni szentélyed küszöbét, akkor volt erre valami igen fontos okom.

A NŐ: Alig tudom palástolni izgalmamat.

(Fel-alá jár.)

ALFONZ: Ülj le. Tisztázni fogjuk a helyzetet. Szerdán, a szeparé pezsgős légkörében, a bucsu vad pillanataiban vadakat cseveghettünk. Ma már hűvösebb homlokkal beszélhetünk a dolgokról. Megengeded, hogy rágyujtsak?

A NŐ: Igen. Sőt magam is rágyujtok.

(Illatos czigarettára gyujt, és — sokáig birtam, de most már nem tudom visszatartani magamat ettől a kijelentéstől — »hanyagul végigdől a kereveten«.)

ALFONZ: Szerdán azt mondtad, óh szép kaméliám, hogy köztünk mindennek vége.

A NŐ: Ugy van.

ALFONZ: Tisztázzuk a helyzetet. Rossz néven vetted tőlem, hogy egy gömbölyü kis báróné körül legyeskedtem. Azt mondtad: te már...

A NŐ *(felugrik):* Azt mondtam: én már érzem, hogy nem gyakorolok rád érzéki varázst. Unod halványuló ajkaimat, unod szememet, melynek fénye megtörőfélben van, s unod ősz hajszálaimat, melyek a leggondosabb kezelés ellenére megmaradnak, előtolakodnak. Azt mondtam: vénülök, s nincs ezen a világon szomorubb dolog, mint a fagyott naspolya, amit télen árulnak. Egy megvénült kokott a legszomorubb természeti tünemény.

ALFONZ: Ugy van. Ezt rebegted.

A NŐ: És még azt is rebegtem, hogy mindent meg tudnék neked bocsátani, óh Alfonz. Tőlem lophatnál, rabolhatnál, gyilkolhatnál, én még jobban szeretnélek. *(Kéjesen nyögdécsel):* Ah... ah... ha pénzt kérnél tőlem, adnék neked annyit, amennyi csak kellene, hisz tudod, hogy fölösleges ezreim vannak. De tudom, hogy neked van pénzed, szőke bárányom.

ALFONZ: Van. Vagyonom kamataiból élek, s telik az automobilomnak a mindennapi benzinre.

A NŐ: Mindent megbocsátottam volna neked, csak azt az egyet nem tudom megbocsátani, hogy egy gömbölyü nő körül mászkálsz. Ezért szakitottam.

ALFONZ *(fürtjeit igazgatva):* Ezt meg nem történtnek fogjuk tekinteni. Imádlak és veled akarok maradni, mindhalálig, koporsóm zártáig.

A NŐ *(durczásan):* Igen. Amig a kis könyvben még van irás.

ALFONZ: Gyerek vagy.

A NŐ *(vad tüzzel a szemében):* Ah, ez a kis könyv! Ha csak addig szeretnél, amig ez tart! Ugy takarékoskodom vele, mint a legdrágább kincsemmel! Ennek köszönhetem a hűségedet, csókjaid forróságát, minőségét és mennyiségét, a tudatot, hogy urnőd vagyok, hogy a szolgám vagy, hogy... hogy fizetlek!

ALFONZ: Micsoda szó!

A NŐ: Emlékszel az első napra? Akkor még nem voltál az a hires, ünnepelt iró, aki ma vagy. Akkor csak egyszerü, fiatal routinier voltál, akinek mindenki dicsérte az irásra való készségét, a nagy formaérzékét, az ügyeskedéseit. De mindig üres volt az, amit irtál. Témáid nem voltak. Kétkötetes regényeket ügyeskedtél össze, amelyekben nem volt mese. És te ezt tudtad, ez téged kinozott, ez megrontotta az életörömödet, mindaddig, amig jó sorsod az én karjaimba nem vezetett.

ALFONZ *(álmodozva):* Ah!

A NŐ: Megvallottad az első napon: azért kerested szerelmemet, mert érdekes nő voltam a szemedben. Irodalomtörténeti értékem volt. Én voltam Csáthy Dávidnak az utolsó szeretője. Ugyszólván az én karjaimban halt meg Csáthy Dávid, akiről akkor azt irták a lapok, hogy a legnagyobb magyar iró lett volna belőle, ha életben marad. Tele volt eszmékkel, tervekkel, témákkal, amiket nem valósithatott meg, mert meghalt. Tele volt ragyogó mesékkel, fordulatos történetekkel, s amit a kávéházban tréfálkozás-közben elszórt, abból három vigjátékra való ötlet tellett. *(Felragyogó szemmel):* Ah, Csáthy nagy ember volt! Fantázia! Mesetermő sziv! Nagy géniusz!

ALFONZ *(lesüti a szemét).*

A NŐ: Csáthy Dávid mindenét rám hagyta. Ez inkább csak az ő finom érzésének megnyilatkozása volt. Mert nem volt semmije. Néhány jó franczia könyve volt: egy sorozat Renan, és egy rossz költő: Jean-Baptiste Rousseau, gyönyörüen bekötve. Néhány gipszöntvény. Egy himzett asztalterítő. Ez volt a hagyatéka.

ALFONZ: És a könyv.

A NŐ *(fölegyenesedve):* És a könyv! Az a kis, krokodilbőrbe kötött, ezerlapos könyv, amibe a témáit és az ötleteit beirta. Ami tele van mindennel, ami az irónak kedves. És te tudtad, hogy az a könyv három irói karriérre elég!

ALFONZ *(ujfent lesüti a szemét).*

A NŐ: S az első napon, mikor a Crémant-Rosé gőze a fejembe szállott, s karjaidba omlottam, mint egy többször letört liliom, s te megbolondultál sely-

meimtől, illatjaimtól, halk sikongásaimtól, óh szőke édesem, akkor . . .

ALFONZ: Hazajöttünk ide, a te szerelmes szobádba . . . és az a nagy világoskék mennyezet mennyboltté változott felettünk, szerettük egymást, ah, gyönyörűm!

A NŐ: S midőn felébredtünk a mámorból, én elmondtam neked az üvegcsengő történetét. A Csáthy témái közül való volt . . . Neked megtetszett. »Mily szép mese!« — kiáltottad, miközben rózsaolajjal kented szép szőke fürteidet. »Ah — kiáltottál — ezt megirom!« És én nem árultam el neked, hogy a téma Csáthyé volt. És te megirtad, vasárnapi tárczának. Óriási sikered volt vele. A kávéházakban felolvasták. A szerkesztőségbe üdvözlő levelek százai jöttek. És te elhoztad hozzám valamennyit, és a lábaimhoz omlottál és azt mondtad: »És mindezt neked köszönhetem, én édes szerelmesem, gyönyörü kékszemü múzsám!« — És én még akkor sem mondtam meg neked, hogy a téma Csáthyé volt, hanem mikor ujabb mámor után eltávoztál bársony karjaimból, elővettem Csáthy arczképét, és igy szóltam hozzá: »Mégis nagy ember voltál, Dávid, mert ime, halálod után még mindig csókokat szerzesz nekem, a te vénülő szeretődnek, és ha százezer forintot, avagy millió aranypénzt hagytál volna reám, akkor sem adhattál volna többet, mint ezt a kis könyvet, ami megszerzi nekem egy friss szőke ifju csókjait. Ah, Dávid, te örökségül szerelmet hagytál rám, köszönöm neked!« — s azzal elzártam legtitkosabb fiókomba a krokodilbőrbe kötött könyvet, s attól kezdve minden szerelmes napért egy-egy témával fizettem neked, óh Alfonz!

ALFONZ: Egy hét mulva megtudtam mindent.

A NŐ: És megtudtad azt is, hogy a könyv telistele van vigjáték-tárgyakkal, novellamesékkel. Hogy évekig lehet belőle táplálkozni. De én, óh én, én tudom, hogy nincs kifogyhatatlan kincs (ezt a kokottok tudják a legjobban) — és én takarékoskodtam a könyvvel. Jelenetek voltak köztünk, keveset adtam belőle, s te ekkor azt mondtad nekem, óh Alfonz, hogy smuczig vagyok.

ALFONZ: Ah . . . bocsáss meg e parlagi szóért!

A NŐ: Megbocsátottam érte. már régen. Mert szeretlek, Alfonz, az öregedő szép asszony vad, telhetetlen, halálos szerelmével. És meg akarlak tartani magamnak. És ugy éreztem, hogy most már örökre az enyém vagy, mert hires iró léttél, a legjobbak közé emelkedtél, s érzed, hogy ez addig tart, amig engem szeretsz. Miért, ah miért stejgoltál tehát a gömbölyü báróné után?

ALFONZ: Stejgoltam? Parlagi szó.

A NŐ: Az igazság őszinte hangja, Alfonz.

ALFONZ: Csak látszat volt, édesem. Engem az a nő nem érdekel.

A NŐ: Tehát visszatérsz hozzám.

ALFONZ: Vissza.

A NŐ: S az enyém maradsz, mindhalálig.

ALFONZ: Addig.

A NŐ *(kitárja karjait)*: Tehát . . .

(Alfonz a karjaiba repül. Hosszú, néma csók.)

ALFONZ: És most . . .

A NŐ: És most?

ALFONZ *(negédesen)*: Szombat van.

A NŐ: Nos?

ALFONZ: Nem tudod? Holnapra tárczát kell irnom.

A NŐ: Óh, édes! *(Megöleli)*: Hát csücsülj szépen ide mellém. Tudtam, ah tudtam, hogy ma vissza fogsz térni. Biztosra vettem. Ma reggel már konzultáltam a kis könyvet. Most csunya, esős idő jár, tehát egy borus, őszies történetet fogok neked elmondani.

ALFONZ: Tehát . . .

A NŐ: A czime: »Levelek, amik a fán maradtak.«

ALFONZ: Szép czim.

A NŐ *(büszkén)*: Hát még a történet! Figyelj. Egy magányos házban, a város végén, lakik egy öreg ember, akinek . . .

(Halkan meséli a témát. Alfonz feszülten figyel, s közben a nő szép vállára hajtja a fejét. A tűz lobog a kandallóban. Besötétedik. Illatos homály. Csöndes, finom asszonyi hangon egy szép, szomoru mese zeng a szobában. Alfonz jegyez.)

Alkonyati órák.

Alkonyati órák, ti vagytok enyémek,
Mikor rózsafényben fölragyog a lélek
S multak tavaszából egy dal erre téved.

Ti vagytok enyémek, alkonyati órák,
Mikor enyhe bánat bársonya hajol ránk,
S pompázva kinyilnak a nagy álomrózsák.

Igy szeretnék egyszer e tájról elmenni,
Szinből, fényből oda, ahol nincs már semmi,
Madárként az ágon, dallal elpihenni!

Ó de addig várnak szürke őszi éjek,
Lehervasztott vágyak, lekaszált, remények,
Mig örök borúval tart e kurta élet!

A hegyi beszéd.

A Genezáret holdfényes vizén
Mint néma hattyú, halkan ring a csónak,
Fáradt halászok félhangon dudolnak.
A Mester arczán boldog égi fény.

Ragyog a hegy ezüstös glóriában,
A cziprus büvös illatot lehel,
A hold az ég tetőin vesztegel,
Köröskörül tavaszi újjulás van.

Szöllő virágzik dús lankásokon
S a kékes árnyból, távol ormokon
Nászdala búg az ittas gerliczéknek,

A földre ráborul egy mély igézet,
Jézus lehunyja nagy, sötét szemét:
Halkan fölcsendül a hegyi beszéd.

Juhász Gyula.

Krónika II.

Temetőjárás.

Halottak napján.

Temetőben jártam. Tele vagyok nehéz virágillattal, émelyitő halálszaggal.

* * *

Irtózom a haláltól. A másokétól még jobban, mint a magamétól. Testi utálatot kelt bennem, és, ami ezzel iker: megvetést. Megaláztatásnak érzem a halált, mely csak élhetetleneket s értékteleneket érhet, s mondhatatlanul megcsökkennek előttem a nagy emberek, ha meghalnak. Valaki, aki többé nem számit. Hogy' lehetne az nagy ember?

Mentül több halált érek meg, annál jobban gyülölöm az életet. Mert mind világosabban látom, hogy a halál nem megszakitja az életet, hanem az élet megkezdi a halált. Nem pitvara a kriptának, hanem már maga a kripta. Az a tudat, hogy a halál műhelye, megutáltatja velem a világot. S az a tudat, hogy mind halandó, lenézeti velem az embert. Vajda János hősnek itélte az embert, mert tud élni, mikor tudja, hogy meg fog halni. Én ezt a tiszteletet nem érzem, ha százszor eltökéllem, sem tudom érezni. Hiába, csak az a hős, aki győz. Hős volna az ember, ha lebirná a halált. De igy? Nincs az a hős és ártatlan vértanu, aki furcsa, szánalmas, utálatos, tehát, mindent összevéve, nevetséges ne volna, mikor a puskagolyótól egy félszeget ugrik, vagy az akasztófán kiölti a nyelvét. Az egész élet *egy* ilyen félszegség. Furcsa, szánalmas, utálatos, nevetséges, a halál előre küldött szorongásától veritékes. Undorodom tőle, tőletek, magamtól. Meghalsz, gazember, gondolom magamban, ha rossz és hatalmas embert látok. Meghalsz, majom, gondolom magamban, ha szép és boldog embert látok. Meghalsz, szegény féreg, tulajdonképp már meg is haltál; baj, csalódás, korai vénség, betegség, nyomoruság: mind már a halál kikészitő rothadása volt — ezt gondolom, ezt érzem, ezt didergem magamban, ha szegény, szerencsétlen, alulmaradt embert látok. Ezt, mindig ezt.

Minden lehunyó este, minden fölvirradó hajnal mélyebben vájja belém a halál tudatát. Mindenért, amiről minden földerülő nappal biztosabban tudom, hogy az élet megtagadja tőlem, mind ocsmányabb kárörömmel kárpótol a tapasztalás, hogy azok is megvénülnek és elpusztulnak, akik mindent elérnek. Megdöglötök, elrothadtok, gondolom magamban röhögve. Jó, becsületes, irigységet nem ismerő ember vagyok, s mégis ezt gondolom. Ha az élet csakugyan élet volna, nem ronthatna meg igy, nem aljasithatna le ennyire egy jó, becsületes, irigységet nem ismerő embert. Csakis ugy teheti, hogy át van itatva a halál rondaságaival; hogy élet nincs is, csak születés van és halál van, s minden a születés után megkezdődik a halál, a romlás, az elbüzhödés. Hogy mindennap uj rancz, hajunk hullása, erőnk megrokkanása mutassa a véget. Hogy minden egyes nappal egy-egy régi kedves álom ágaskodjék az ellen, hogy ezentul is tovább szőjem — hiába szövögetsz, ugymond; láthatod, hogy kifogytál az időből, s már rá sem érsz, hogy én valóra válhassak! Ha a természetben egy csöpp szemérem volna, nem oltott volna belénk annyi eszméletet, hogy e kegyetlen csalását meglássuk. De nem szégyelli magát; tombol, kéjeleg a gonoszságban. Orrunk alá dörgöli a halált, nekünk embereknek legjobban, mert a világ minden teremtett állatai közül mi tudnók legjobban, hogy mily csoda dolog volna az élet, ha volna a világon élet. Mi szükség volt megtudatnia, hogy mindnyájan halandóak, életünk rendjén egyre halódóak vagyunk? A föld enélkül is foroghatott volna, mi enélkül is meghalhattunk volna. Az ő gyilkos törvényei igy is uralkodhattak volna, de, ha már meg születtünk s élet nem vár ránk, legalább megkaptuk volna az élet délibábját. Igy semmink sincs, és, tudván, hogy életünk nem élet, a föld szinén is temetőben járunk.

* * *

Ám, azt hiszem, maga a temető még olyan időkből való, mikor az ember nem volt bizonyos a halálban. Véletlen balesetnek nézhette, mely eddig ugyan mindenkit elért, de nem bizonyos, hogy ezentúl is igy lesz. Mig a halál az ő rothatag lehével átfülleszti az életet, az ember az ő vad, az ő isten-ember előtt jogos élhetnékségével az életet át próbálta vinni a halálba. Bár ne tette volna! Vagy valami jobb, csöndesebb, sikkasztóbb módot talált volna erre, mint a temető borzalmas durvaságát! Ha valahogy ki tudta volna hazudni a halált tudomásunkból, ha gondos összeesküvésben iktatnánk ki az életből mindent, ami a halálra emlékeztet, mint ahogy fürdőhelyeken éjjel, titokban lopják temetőbe a halottakat, hogy a vidám vendégek ne tudjanak róla! A halottakat, hiszen ugy sem segithetünk rajtuk, minden mód el kéne tenni láb alól; tetemüket elhamvasztani, nevüket kitörülni, képüket elpusztitani, s minden nemzedéknek, ha már megszületik, ujra kellene próbálnia megkezdeni az életet. De az emberiség kötélidegzetü pásztorcsorda volt; ha valahol kimivelődött, menten rajtaütöttek a friss baromiságu népek, s az ő vad babonáikat hagyták benne szokásainkban s szertartásainkban. Maga a temetés is mily szörnyüséges megmarczangolása idegeinknek! Nyilván akkor állapodott meg, mikor a paraszti emberiség még kivánta a fájdalmat, mint ahogy ma a parasztember a kapadohányt kivánja, meg a paprikát és a hagymát. Nem elég maga a halott, még ki is kell teriteni, még a gyertyafénynek, a gyászos szineknek, a fojtogató zsolozsmáknak kinzásai is kellenek, hogy csak jól meggyötörjük magunkat! S mindezeken felül a temető. Ez az emlékeztető raktára a halálnak. Ez a rothadás kertje. Hogy ez mire való! Nem tudok ennél rettenetesebbet, ökrendeztetőbben utálatosat, lesujtóbban megalázót. Hogy' szabad annak nyomának maradni, annak a vérlázitó elviselhetetlenségnek, hogy aki tegnap volt, az ma már nincsen? Nem tudom, mindenki ugy van-é ezzel, de én, ha valaki elmondja előt-

tem, mit ebédelt, egyszerre ugy látom, mintha a hasának üvegfala támadna, s mögötte rétegenkint ott látnám poshadni és savanyodni az egész ételsort. S igy vagyok a temetővel is. Mellette elmenet mintha keresztmetszetben látnám, s ott látnám a föld gyomrában, ahogy bezabálta őket, a sirok vaczkaiban gémberedni, férgesedni s elgennyedni a halottakat. Kegyelet? Elmerülés? Talán megenyhülés is? Nem, nem; csakis utálat, csakis kétségbeesés, csakis düh és lázadás; valami vad, dühöngő az élet semmi balságával szemben nem érzett boszuvágy, s mikor a sir dombjánál állok, s ott tudom — nem: ott látom magam alatt egy-két kéznyujtásnyira a rothadni ledugott dögöt, aki nemrég ember volt, kedvesem volt vagy barátom volt, s aki tulajdonkép még ma is az, aki volt, ugyanazon testi valóságban: ó, akkor nemcsak hogy megértem a sirfertőzőket, akkor azt nem értem, hogy közömbösen vagy szent érzésekkel tudunk járni a sirok felett, hogy meg nem vadulunk, hogy fel nem bőszülünk, s nem a temetőbe teszszük át a tivornyáinkat s nem a sirokra nászágyainkat; csak azért is, csak azért is, csak azért is!

* * *

Irtózom a haláltól, s csak azt az egy jót tudom benne, hogy, ha már megvan, legalább engem sem kimél meg s én is meg fogok halni. Sokáig ugy sem birnám, hogy egyre elnézzem, s minden egyes nappal jobban meg jobban tudjam, inaim megereszkedése sugja meg, álmaim elfakulása, reményeim ellankadása, várakozásaim hitetlenné válta vájja tudomásomba, hogy én is halandó vagyok. Ha már meg kell halnom, akkor jó, hogy meghalok.

Ignotus.

A nagyságos asszony.

Irta: ELIZA ORZESZKO.

(3)

Hela csakugyan abba a korba lépett, melyben a kis lányok keze-lába feltünően hosszura válik és igy alakjuk harmóniája meglehetősen romlik. Hela hosszu, vékony lábaszárát magas, szük gamasnik takarták, melyekben kissé ügyetlennek tünt fel. Tojásdad arczocskája is vesztett szabályosságából, mert Hela — mindenesetre a hosszu ut következtében — némileg lefogyott.

Mezitlen karocskái soványak és vörösek voltak.

A csodaszép gyermek ugy látszik idomtalan bakfissá fejlődött, kinek vonásai azonban előre is sejtették a felserdülő lány elkövetkezendő szépségét.

A kőművesné kérte az egyik szolgálót, hogy értesitse a nagyságos asszonyt és a kisasszonyt hazaérkezéséről. Most itt állt Janovné és nem győzött eleget csodálkozni kis rokonán és sok szép holmiján, melyet két külön ládából csomagoltak ki.

Leült a padlóra Hela mellé, aki mindent megmutogatott néki és el is magyarázott.

— Már a második kalap! — kiáltott Janovné, — aztán még egy, meg még egy, oh Jézuskám, Jézuskám... Hát hány kalapod van, Hela?

— Ahány ruhám van, nénike, — világositotta fel Hela, — mindegyik ruhámhoz megvan a hozzá illő kalapom...

— Hát ez micsoda?

— Uti nécessaire...

— Minek ez?

— Hogy, hogy minek? Hát ide nézz, néni. Itt különböző rekeszek vannak s mindegyikben valami olyan dolog van, ami a mosdáshoz, fésülködéshez vagy öltözködéshez szükséges. Itt vannak a fésük, a kefék, a mindenféle hajtűk, itt a szappan, itt a parfüm.

Jézus Mária! És mindez a tiéd?

— Persze! Ez az én necessairem... A nagyságos asszonynak is van egy, épen ilyen, csak nagyobb...

Erre Czerniczka a ládából különböző nagyságu babákat vett elő, és mindenféle játékszereket.

Csodálatos madárkák, melyek élni látszottak, és másféle állatok, konyhaedények, melyek arany és ezüst gyanánt fénylettek, és több más holmi még...

Janovné eltátotta a száját, és arcza mélyen elszomorodott:

— Ó édes istenem — susogta felsóhajtva — ha legalább láthatnák mindezt az én piczikéim!

Hela kis ideig nézett rá, elgondolkodott, azután élénken nyult játékszerei felé és válogatni kezdett közöttük.

— Fogd, nénike, nesze! A bagoly Marylkáé! A halat add a Kázjának... a harmonika Viczjóé legyen... csak hozzá kell nyulni és gyönyörüen játszik mindjárt... Csak fogd, nénike!... A nagyságos asszony nem fog haragudni... A nagyságos asszony nagyon jó és engem igen szeret... Vidd el ezt a kis rózsaszin kendőt Marylkának... ezt a kéket meg Kázjának... nekem nagyon sok ilyen kendőm van... egész csomó...

Janovnénak fényes könnyek szöktek a szemébe. Legszivesebben erős karjaiba zárta volna kis rokonát, de félt, hogy összegyüri a kicsinyke finom ruháját. Megelégedett hát annyival, hogy megsimogassa Hela bársonyos arczocskáját.

Az ajándékokat nem merte még elfogadni, de fölkelt a földről és igy szólt:

— Jó gyerek vagy, Hela! Mert ha nagy kisasszony lett is belőled, nem veted meg a te szegény rokonaidat, akik magukhoz vettek, amikor még egészen piczi voltál...

Mig Janovné igy beszélt, Czerniczka, aki eddig a láda fölé hajolt, kiegyenesedett s inkább sziszegte, mint mondta a maga különös hangsulyával:

— Nono, kedves Janovné, ki tudja még mi lesz: nagy kisasszony válik-e még belőle?...

Janovné nem felet.

Meghatottan, mosolyogva nézte épen Helát, aki kaczagva ugrándozott körülötte és ruhája valamennyi zsebét czukorkával, édességekkel tömte tele.

— Ezt Marylkának adom — mondotta — ez Kazjáé, ez meg Viczeké — és ezt, ezt, nénikém, add Jon bácsinak...

Hirtelen összeborzadt, és elszomorodott.

— Itt olyan hideg van — szólott aztán, száját elhuzva — Itáliában sokkal szebb és kellemesebb... Ott mindig nap süt... mindig meleg van... És a szép narancsfák... Itt nem birhatjuk ki soká... én és a nagyságos asszony... bizonyára nemsokára visszautazunk... oda, ahol jó meleg van...

Czerniczka prémbélésü köpenyt akart vállára akasztani rögtön, de Hela nem engedte:

— Isten veled, nénike! — kiáltotta — el kell mennem, az én édes, jó nagyságos asszonyomhoz — már olyan régen nem voltam nála.

Csókot dobott Janovné felé és vidáman ugrándozva sietett el, s közben egyre dudolta:

— Megyek a nagyságos asszonyhoz . . . a drága . . . az aranyos . . . a kedves nagyságos asszonyhoz . . .

— Hogy csügg jóltevőjén! — jegyezte meg Janovné a komornának.

*

Ugyanaz este Eveline asszony fehér, leomló pongyolába burkolva, szomoruan és elgondolkodva ült toilette-asztalánál.

Hela, félig eltemetve pihés párnáin, batiszt és himzés közé, csaknem elalúdt már.

A toilette-asztal két oldalgyertyája már félig leégett . . .

Eveline asszony széke mögött ott állt Czerniczka, aki urnőjének tömött, hosszu s még most is hollófekete haját fésülte és éjszakára összefonta.

Rövid hallgatás után Eveline asszony igy szólt:

— Tudod, Czerniczka — bánatom van.

— Micsoda? Miért? — kérdezte a komorna, érdeklődő hangon.

Rövid habozás után Eveline asszony halkan igy felelt:

— Hela okoz bánatot nékem.

Erre mindaketten hallgattak egy darabig.

Czerniczka halkan simogatta a selymes, puha hajat. Arcza, melyet a tükör visszasugárzott, töprengő kifejezést mutatott.

Kis vártatva hozzátette:

— Hela kisasszony . . . fölserdül . . .

— Igen, Czerniczka, fölserdül — s már ideje volna a nevelésére gondolni. Nevelőnőt semmiesetre sem fogadok melléje, idegeneket nem tudok megtürni a házamban . . . magam sem tudom, mit tegyek . . .

Czerniczka megint hallgatott egy darabig, aztán sóhajtva igy szólt:

— Kár, hogy Hela kisasszony már nem olyan kis gyermek, mint eleinte volt — mikor hozzánk került . . .

Eveline asszony is felsóhajtott.

— Igazad van, tökéletesen igazad van. Csak az egészen kis gyermekek kedvesek és okoznak az embernek sok örömet, zavartalan örömet . . . Hela már tulnőtt ezen a bájos, igazán gyermeki koron. Most már tanitani kell, nevelni, sokszor rendreutaistani . . .

— Már észrevettem, hogy a nagyságos asszony kénytelen egy idő óta Hela kisasszonyt többször is rendreutasitani.

— Persze . . . a jelleme nagyon megváltozott . . . Szeszélyes lett . . . a legcsekélyebb dolog miatt duzzog mindjárt . . .

— Hela kisasszonyt a nagyságos asszony mennyei jósága elkényeztette . . .

— Igazad van. Nagyon elkényeztettem. De most már, a nagy lánynyal szemben nem lehetek olyan gyöngéd, mint amilyen a piczikével szemben voltam, mikor még olyan csinos volt . . . és olyan simulékony . . .

— Igen nehéz most már elbánni Hela kisasszonynyal. Ma nagyon haragudott rám, mert fésülés közben kicsit — igen-igen kicsit — meghuztam a haját . . .

— Mit nem mondasz? És goromba volt hozzád? Emlékszem rá, hogy máskor is bolondozott fésülés közben és nem akart nyugodtan megülni . . . ez nagyon kedves dolog volt, amig piczi volt . . . sőt én elragadónak találtam . . . de most türhetetlen . . . Szeretném ha tévednék, mikor ezt mondom, de tartok tőle, hogy . . . hogy rossz természete lesz.

— Hela kisasszonyt a nagyságos asszony isteni jósága elkényeztette — ismételte Czerniczka.

Aztán megint hallgattak mindketten.

Czerniczka már befonta urnője haját.

Aztán halk, bizonytalan hangon megszólalt:

— A nagyságos asszony . . . a napokban . . . ugyebár látogatást kap . . .

— Látogatást? . . . Mifélét gondolsz? . . . Ki jöhetne?

— Talán eljön az az ur, akinek konczertjén a nagyságos asszony jelen volt Flórenczben . . . aki aztán, több estén, olyan gyönyörüen játszott a nagyságos asszonynak . . .

Eveline asszony arcza kipirult.

— Ugy-e, — hiszen te is hallottad — csodaszépen játszik? Nagy . . . igazi művész.

Eveline asszony nekihevült. Hangja, mely az imént fáradt volt, csengett most, s fénytelen szeme felragyogott.

— És olyan szép! . . . — szólt halkan Czerniczka.

— Ugy-e? . . . ó, ezek az olaszok . . . Ha valamelyik szép közülük, akkor mindjárt olyan szép . . . olyan szép, mint egy álom . . .

Elgondolkodva feküdt ágyba Eveline asszony. S mikor Czerniczka már betakarta, álmatag arczczal folytatta:

— Czerniczka . . . hallod? tedd meg azt a szivességet: nézz körül a házban, vigyázz, hogy minden szépen, rendben legyen . . . a szalónt föl kell ujitani . . . ehhez te legjobban értesz . . . olyan jó izlésed van . . . olyan ügyes vagy . . . Megtörténhetik, hogy . . . hogy váratlan látogatót kapunk . . .

A következő estéken a toilette-asztalka mellett Eveline asszony és komornája mindig elbeszélgettek:

— Nem veszed észre, hogy Hela egészen megcsunyult?

— Én is ugy látom, Hela kisasszony most már nem olyan szép, mint azelőtt volt . . .

— Olyan ügyetlen formáju . . . Egyáltalán nem értem, hogy' jut ilyen hosszu karhoz-lábhoz? . . . Az álla is ugy megnyult . . .

— Hela kisasszony még most is elég csinos . . .

— Nem lesz olyan szép, amilyennek néhány éve igérkezett . . . Édes istenem, az idő röpül . . . őrült sebességgel . . . s minden reményünk és várakozásunk vele száll — és Eveline asszony mélyen felsóhajtott.

Másnap azonban ragyogott az urnő arcza. Toilette-asztalán illatos levélke feküdt, olasz postabélyeggel.

— Édes Czerniczkám . . . látogatót kapunk ám.

— Hála istennek! Akkor a nagyságos asszony kissé felvidul legalább.

— Mióta megjöttünk külföldről a nagyságos asszony mindig olyan szomoru!

— Istenem, istenem; miért is lennék vidám? Hiszen ez a világ csupa bánat! S különösen az olyan lelkek csalódnak egyre, melyek ideálisak, melyek a tökéletességet keresik . . .

Eveline asszony elhallgatott, aztán igy folytatá:

— Itt van például Hela . . . milyen elragadó, kedves, mulatságos gyermek volt — és most . . .

— Mióta hazajöttünk, Hela kisasszony mindig rosszkedvü, vagy szomoru.

— Eh, szomoru! Mi oka volna a szomoruságra? Rosszkedvü, mert nem foglalkozom vele annyit, mint azelőtt . . . Uram isten, hát soha egyébbel ne törődjek, csak mindig ezzel a gyerekkel?

— Helát a nagyságos asszony mennyei jósága elkényeztette — ismételte állandó mondását a komorna.

Valóban: Hela szomoru volt. De rosszkedvü is.

Ellágyult, csak a kellemes benyomásokhoz szokott idegei nem birták a bánatot, mely egy idő óta szivét mardosta, s melynek okát nem ismerte, noha minden

pillanatban haragosan vagy könnyezve tört ki belőle ez a lelki gyötrelem.

Miközben fésülték vagy öltöztették, gyakran kiabált vagy toporzékolt, ökölbe szoritotta kezét s gyakran csaknem megütötte a komornát. Ha Eveline asszony nem válaszolt csevegésére vagy hizelgésére, vagy csak futólag vetett oda nehány szót neki s aztán visszavonult és bezárkózott szobájába: akkor Hela leült a szalón valamelyik sarkában egy zsámolyra és ott összekuporodva, komor ábrázattal vagy dühösen morgott, vagy keservesen zokogott.

Ilyenkor szemei kivörösödtek és megdagadtak s Eveline asszony határozottan kijelentette, hogy Hela rosszlelkü és napról-napra rutabb. Néha ugy gondolta Hela, jó volna, ha urnőjével daczolna. Ki tudja? Talán mégis több figyelmet szentelne akkor néki?

Mig Eveline asszony, könyvvel kezében álmodozva ült a szalónban, Hela a zongorához osont lábujjhegyen s mindkét kezével elkezdett dörömbölni a billentyükön.

Máskor Eveline asszony elmosolyodott volna a kis lány e csinyén s csókokkal boritotta volna el arczát, most azonban, midőn állandóan rosszkedvü és szórakozott volt, e kalimpálásra riadtan ugrott fel ültéből.

Helához sietett, komolyan megdorgálta, sőt rá is ütött kissé az ujjaira. Hela pedig sirva és reszketve csókolta urnője kezét s térdre roskadva suttogott ezer beczéző nevet Eveline asszonynak:

— Aranyom . . . édesem . . . drágám . . . kérem . . . könyörgök . . . — dadogta megriadtan.

Szemét reáemelve, összetett kézzel, szótlanul térdelt Eveline asszony előtt s kinosan érezte, hogy valamit kérni akar urnőjétől, de maga sem tudta: mit akar mondani tulajdonképen.

Egy napon azonban, midőn hasonló jelenet ismétlődött épen, lakáj jelent meg az ajtóban s egy olasz nevü vendéget jelentett be. Eveline asszony, jóságában, már meghatottan át akarta ölelni az ártatlan arczú, fájdalmas alázattal vonagló gyermeket.

De mikor a látogató nevét hallotta, összerándult, kiegyenesedett és a szép olasz, a hires művész elé sietett. Mig mosolyogva, elpirulva üdvözölte, ugy sugárzott az örömtől, mint egy pompásan kivirult rózsa.

Az olasz vendég látogatása soká tartott. A ház urnője és a vendég igen élénken és kellemesen elbeszélgettek. A társalgást olaszul folytatták. Csellót hoztak be, Eveline asszony zongorához ült és kisérte a hires művészt.

Egyik hosszabb pauza közben ismét beszélgetni kezdtek, de most már sokkal halkabban, mint előbb.

Bizonyára valami bizalmas, sőt titkos közlendőjük volt, mert fejüket közel hajtották egymáshoz s az olasz megpróbálta Eveline asszonynak hanyagul a zongorán pihenő kezét megfogni. De ugyanakkor Eveline asszony haragosan visszahuzta kezét, összeránczolta homlokát, ajkába harapott s hangosan zenéről kezdett beszélni.

Mi okozhatta ezt a hirtelen lelki izgalmat, arcza kifejezésének ezt a váratlan megváltozását?

Eveline asszony egy gyermek-szempárt pillantott meg, két égő, mélyen kék szinü szemet, hasonlatosat Itália kék mennyboltozatához. Hela, aki, megsebzett madár gyanánt, némán gubbasztott egy sarokban, a zongora mögött szinte megigézve tekintett folyton urnőjére.

Ebben a tekintetben annyi szomoruság, annyi rettegés, annyi esengés ragyogott!

A következő napon sem közölhettek Eveline asszony és vendége semmi bizalmas dolgot egymással. Társalgásuknak a szokásos konvenczionális korlátok között mozgott, mert Hela, aki egy pillanatra sem távozott a szalónból, jól értett olaszul, sőt beszélt is kissé.

Nehány nap multán Eveline asszony kedves látogatóját várva, a szalón egy kerevetén ült, fejét tenyerébe hajtva, mély és édes merengésbe merülve.

Vajjon mire gondolt?

Bizonyára arra, hogy a jó isten kimerithetetlen jóságában, hideg, komor életutját fényes, meleg napsugárral világitotta be. Ez a napsugár Eveline asszony számára most a gyönyörü férfi volt, akivel véletlenül találkozott, kinn, a távoli világban, s drága barátjává, szive társává tette!

A világ oly sivár, oly magános volt eleddig előtte, oly elhagyatottnak és csalódottnak érezte magát! Annyira elvesztette bizalmát a világban . . . Csak jönne már, szép, zseniális barátja, csak jönne már!

Álmodozásából Evelinét két apró kéz riasztotta fel, mely hópehely gyanánt hullott fekete csipkeruhájára és félénken, hizelegve törekedett fel, arcza felé.

Eveline asszony felijedve felszökött a kerevetről és felbuzgó haragját megfékezve, Helát gyöngéden félretolta. A leányka tréfának, incselkedésnek vette ezt. Hiszen sokkal tovább szerették, semhogy a szeretetlenséget oly hamar elhihette volna!

Halkan nevetett s ujra megpróbált félénk kezecskéjével feljebb jutni a fekete ruhán, hogy átölelje urnője nyakát.

De Eveline asszony türelmetlenül a csengőhöz lépett:

— Czerniczka kisasszonyt! — parancsolt rá a belépő inasra.

Czerniczka sietve jött be, félig kiszabott selyemszövettel kezében. Ruhája tükkel volt teletüzködve. Nehány hét óta egész gyárát vezette ott kinn a varrószobában az uj toilettek egész sorozatának.

— Édes Czerniczkám, kérlek vidd magaddal Helát a varrószobába s tartsd magadnál, mig látogatóm van. Zavar, miközben vendégeimmel beszélgetek . . . untat.

— Hela kisasszony illetlen!

A komorna lehajolt a gyermekhez.

A különös, gunyos, bánatos mosoly megint ajkára lebbent. Keble görcsösen emelkedett szük dereka alatt, mintha nagynehezen tudná a kaczagást, vagy haragját leküzdeni.

— Hela kisasszony megváltozott . . . — mondotta aztán.

— Nagyon megváltozott — erősitette meg Eveline asszony és sóhajtva s türelmetlen vállvonással folytatta:

— Nem értem, hogy' is szerethettem egy ilyen unalmas gyereket!

— Oh, akkor még egészen más volt . . .

— Ugy-e bár? Egészen más volt? . . . Elragadó volt . . . de most?

— Most unalmas lett.

— Szörnyen unalmas . . . Vidd magaddal és tartsd egészen magad mellett . . .

Czerniczka kivezette a még mindig mozdulatlan és márványfehér Helát.

Az ajtóban hallotta Eveline asszonyt:

— Czerniczka!

A komorna gyorsan megfordult, és alázatos, édeskés mosoly ült ki ajkára.

— Mi van az atlaszruhámmal? Gondoskodj róla, hogy az asztal szépen meg legyen teritve . . . . a dessert különösen finom legyen . . . tudod, az olaszok egyebet alig esznek, csak fagylatot és gyümölcsöt . . .

— Minden ugy lesz, ahogy' a nagyságos asszony kivánja . . . csak a szekrény kulcsát kérem, amelyikben

az atlasz ván . . . és a csipkéket . . . meg pénzt a többi kiadásokra . . .

Czerniczka szobájában mélységes csend uralkodott. Az utazóláda fölött lógó falióra éppen éjfelet ütött.

Az asztalon, a varrógép mellett, lámpa égett, és éles világa határozott vonalakkal rajzolta ki a szorgalmasan dolgozó Czerniczka homályos alakját. Lábánál, kényelmes zsámolyon ült Hela és az alvó Puckot simogatta.

(Folytatása következik.)

Krónika III.

Alkotmány a hó alatt.

— *nov. 1.*

A czár szava volt eddig igazán csak az Isten szava és — most az egyszer helyes a zsargonbőgés, oroszlán: mit tesz Isten? — ma a czár szavát még a Witte zsirójával sem veszi semmibe se az orosz nép. Oroszországban csoda történt. Alkotmánya van. De még nagyobb csoda is történt. Az orosznak nem kell az alkotmány. Azért van, mert verekedett érte és azért nem kell neki, mert nagyon hamar megkapta. Ez némileg tótágasa a logikának, de a forradalom épen azért forradalom, hogy mindent a feje tetejére állitson, még a logikát is.

És Oroszországban — most látszik csak meg igazán! — valóban forradalom van. Egészen szabályos, a szinszerüség minden kellékét betartó forradalom. A feltámadt népnek az a nagy hazárdjátéka, amely el akarja venni ellenfelétől az utolsó gombot is. Azt a gombot, amelyet az angol Károly és a franczia Lajos véletlenül épen a nyakán hordott.

Pulszky Ágost azt prelegálta nekünk ezelőtt vagy husz évvel az egyetemen, hogy minden forradalom jogos, ha diadalmaskodik. Ha leverik, az annak a jele, hogy jogtalan volt. Akármilyen aggodalmasnak látszassék is ez a hátulról előre való bizonyitás, kétségtelen, hogy egy nagy bölcseleti iskola vallja, főképen azért, mert nem is igen vallhatna mást. A sok fikczióban hánykolódó észjog itt kénytelen elismerni a tények erejét és okoskodása meghajol a fait accompli előtt.

Oroszországban is a Pulszky iskolájának igazságát érzi a nép és önkénytelenül, ösztönszerüen akarja bebizonyitani, hogy igaza van. Ezért nem kell neki az alkotmány, amit a czár ad és amit a czár visszavehet, hanem kell neki az, amit majd maga ád magának. Mert Klió kitünő drámairó és tudja, hogy a Miklós alkotmánya, a Witte becsületszava és a Pobjedonoszczev lemondása, sőt esetleg a Birilev meggyilkolása és a Trepov levegőberöpitése még mindig nem az ötödik felvonása a Romanov-tragédiának.

Az ötödik felvonás függönye még nem gördült fel és mi, publikum, izgatottan kombinálgatjuk, hogy hogyan fog kialakulni az utolsó jelenet. Lehet, hogy Oroszország elmegy a legszélső végletig és detronizálva a Romanovokat köztársasággá lesz, de az is lehetséges, hogy beéri a Miklós czár fejével, mi több — sőt mi kevesebb, — a képletes fejével is. Uj czárt választ, ugy gondolkozva, hogy nagy csapás a kemény zsarnok, de az egyiptomi tiz csapás tizenegyedike a gyenge zsarnok.

Akár amazt, akár emezt választja az orosz, annyi bizonyos, hogy a nemzetközi politika sakkjátékosainak soha olyan tág tér nem nyilt a kombinácziára, mint most; soha olyan izgató végjátékokat ki nem képzelhetnek maguknak, mint az orosz sakk-mezőn.

Akkora nagy darab ország, mint a czár birodalma, semmiesetre sem állhat fenn egységesen másként, csak igen erős, igen öntudatos és a kegyetlenségig következetes középponti vezetés alatt. Ezt a csodálatosan sokfejü országot csak egy fej tarthatja össze és rendben. Amint több fej gondolkozik a sorsáról, akkor elkezd gondolkozni a többi fej is. Minden fej. Ami annyit jelent: forradalom és szétesés.

Az első tagozat, ami le fog esni a nagy orosz kadáverről, valószinüen Finnország lesz. Neki a történelem már utat is nyitott azzal, hogy szétválasztotta Norvégiát Svédországtól. Egészen természetes, hogy a megköpölyözött Svédország valahol uj vért keres magának és még természetesebb, hogy az uj erőt — hajh, kicsiny kis erő, — Finnországban keresi. A hajdan való összekapcsoltság tudata, a két nép kulturabeli, vallási és szinte már faji összetartozósága, de főképen az az alsóbb klimák alatt szinte lehetetlen demokratikus nem-szalmaláng érzés, hanem hideg és jóformán öntudatlan öntudat, az az impozánsan hideg, józan, becsületes és imádni való jogadás és kötelességvállalás, amely csak a két északi germánnak és az északra vetődött ugornak a tulajdona, egymásra utalja a svédet és a szuómit, sőt egymásra parancsolja őket. Most, éppen most, hallhatja is ezt a parancsszót az, akinek ép füle van.

Leszakad Oroszország testéről a Kaukázus is. Hanem, hogy ott mi lesz, azt az uj Kasszandrától kellene megkérdezni. A cserkesz-fajok tele vannak részben jól közéjük plántált orthodoxiával, amely Mohammed tanitásából csak a fanázist nem vette el tőlük, részben Samil-hagyományokkal, részben pedig a szabadságnak bizonyos feltételes és egészen önző szeretetével. Az örmény ügyes, gaz, számit és mindenhez hozzáalkalmazkodik. De ezek mellé a dárdásságok mellé mégis forradalmár. Hanem a forradalmat is valahogyan a jajnadrágom-elméletre tudja alapitani. Ugy az oroszországi örmény földről, mint a törökországiról már szinte megszokássá vált a legényemberek kivándorlása Amerikába. Kimennek egy-kétévre, tanulnak és naturalizáltatják magukat. Azután hazatérnek, patikát nyitnak és konspirálnak. De ha galléron fogják őket, akkor azonnal telekiabálják az amerikai és európai közvéleményt azzal, hogy a szultáni, vagy a czári önkény már megint lábbal taposott egy szabad kaukázusi jingót. Az örmények földjén ma körülbelül százezer amerikai szabad polgár él és a czár csizmája itt mindig a Yankee doodlera lép rá. A szultán papucsa is.

Kiszámithatatlan tehát a kaukázusi árják és örmények viselkedése, még kiszámithatatlanabb az altájiaké.

A tatár, a kalmuk, a kabar, a kurd és a kirgiz nem tud semmit, csak azt tudja, hogy fáj neki valami és sejti, hogy ez a valami a czár. Hogy a népek harlekin szövetéből mit szab ki a jövő, azt csak ő tudja.

Valószinü, hogy kiszakad Oroszországból a volt Lengyelország is. Ha én orosz köztársaság volnék, ki is dobnám őket. Igaz, hogy ezzel nemzetközi bonyodalmak ajtaját nyitnám ki. Mert amint a varsói nyepozvolimok egy kis szabadságot éreznek magukban, azonnal arra fognak törekedni, hogy azt valamiféleképen megint szolgaságra tudják felváltani, meg arra, hogy a maguk czivakodásába belehuzzák a német Pózent, meg az osztrák Galicziát, esetleg Bukovinát is.

Nem országos, hanem világra szóló marakodás támadna akkor, ha Lengyelország megint feltámadna. Ami ugy lehet, meg is történik.

Mert visszacsavarva nagy csigavonalban elmélkedésünk gombolyagozását oda, ahonnan kiindult: várnunk kell az ötödik felvonást. A nagy tragédiának nem egy olyan jelentéktelen inczidensét, mint aminő a czárnak Witte által zsirált és hiába zsirált váltója, hanem a végső következését. A dekompozicziónak azt a pontját, ahol elkezdődik az ujabb kompoziczió.

Azt az alkotmányt, amit a czártól kapott, az orosz nép elásta a hó alá. Annak a szabadságnak a helyére, amely annyi ideig pihent a fehér szemfedő alatt.

A nagy és fehér hómezőnek a teménytelen vérrózsája szárat nevelt. A Krizsanovszkiak és Jakuskinok véréből kihajtott mégis a szabadság. Azoknak az embereknek a cselekedetét, akik ma intézik Oroszország sorsát — egynek a nevét sem tudjuk! — nem halványitja gyávává a gondolkozás. Játszanak, nyertek, de ugy látszik, az utolsó gomb is kell nekik.

Paganel.

Krónika IV.

Metamorphosis Hungariae.

— *nov. 3.*

I.

Tahy Isvány fejére tötte jaz német kötsögöt, hóna alá tsapá jaz paraplét (ha régön mondtad volna igy, azt kérdözték volna, hogy milyen »lét« értesz) és elindula nagy tsurapéjában, az kiből a fátérmörderje három arasznyira kikévánkozék.

Nem fogatott bé uri hintajába, az kit négy pejparipa vonszolt istallaczijókor még az dédapám üdejében, hanem felszálla az villámosra (régön azt hitték volna, hogy az mennykövet emlögetöd) és »nyoltzas igenyöst« kére (az kire régön azt mondták volna, hogy bolond az is, azki az 8-tzasra mondja, hogy igenyös).

Hogy szót szóba ne fűzzek, az Grenadéros utczán által végre megérkezék az vármögye kapuja elé, az kit zárva talál vala. Mögnyomkodá az tsöngettyü gombját (régön tsodálkozának volna rajta, hogy nemcsak az dolmánynak, hanem az kapunak is lőhet pitykéje). Nagyvártatva kinyillék az kapu és Tahy Isvány uram bebotsáttaték vala.

Alig tött néhány lépést, már elejbé álla az vármögye hajduja ez szóval:

— Ki az ur és mely járatban vagyon?

Felele Tahy Isvány uram:

— Én volnék az főispány.

Az legény nagyot sodoréntott az bajtzán, azki régi szokás szerint katzkiásra vala pödörve és az vállát vonogatá.

— Azt akárki mondhassa — szól vala oda neki félvállról.

Tahy Isvány uram az zsebébe nyúllott, elévevé az hirlapot, azki »külön kiadás« volt (régön azt hitték volna, hogy sok bort ivál, ha szükségöd van reá) és mögmutatá a hajdunak az artza mását, azki rajta vala az lapon. Az legény nagyon eltsodálkozék.

— Kend az a Tahy? — kérdezi vala és beljebb bocsátá az paraplés, sárczippellős urat (régön bezzeg egy tsizma is ölég vala az lábon és mögesett, hogy Analfay konziliárius uram, azki penig nagy ur vala, mezétláb is jára az háza táján és az hévatalában).

Tahy Isvány uram neki indula az vármögye udvarának és keresé az ajtót, azkin által bébotsássák a főispányi székbe. Amint mene-mendegéle, furtsa nesz üté meg az fülét, mikéntha hegedülnének.

— Nem lehet az hegedü — vélé Tahy Isvány uram — mert nagyot koppan.

Közelebb mene a neszhöz és tsaknem lefordula az lábáról, mert az fele sem volt tréfa annak, azkit látott. Egy legény vala az deresre húzva és az hajdu épp az, huszonötöt méré ki reá az javából.

— Álom ez? — szól vala — avagy boszorkányság? És ha ezerkilenczszázötöt irunk-é avagy a villámos csengettyüje is odakivül pusztai harangszó?

Olyan közel lépe az dereshez, hogy az hajdu rá is szól vala:

— Elmenjen innen az ur, mert az huszadik tsapás után már nem válogatok.

El is mene Tahy uram azonmód és az ajtón, azki leghamarabb esék az keze ügyébe, bebúvék. Már egyedül hivé magát, de az harmadik szobábul kiáltás hallaték:

— Kit keres az ur?

— Az vármögyét — felelé Tahy Isvány uram.

— Nincs itthol — vala a kurta-furtsa válasz. Azki beszéle, egy öreg ur vala, azki öblös tajtékpipáját szivja vala.

Tahy Isvány uram kihuzá magát és szól vala:

— Penig beszélni szeretnék vele, mert én volnék az uj főispány.

Az tajtékpipás röviden adá vissza a szót:

— Ha kend az a Tahy, akit várnak, akkor erre szól az ajtaja.

És az pipájával az eránytt böködé.

Tahy uram el is indula az pipa erányába és egy szobába juta, az kinek tsak az az egy ajtaja vala. Amint

belépe, az ajtó bétsukódék mögötte és Tahy uram se tél, se túl többé nem juta ki. Igy kerül vala az főispányi szék helyett az keleptzébe.

Az kit minden okosok okulására elmondék anno 1905 novembris havában.

II.

Az Teleki László uram esete is ezidétt esék meg. Az kit tsak szóbeszédbül hallék emlegetni. Az ángyom anyja, Meláky Susánna, az kit igazmondásáról kétségesnek nem hiszek, ott is vala az nevezetes istalláczijón, az kit sokat emlegetének Erdél országában.

Teleki László uram az jobbágyokkal czimborála, az kik voksot kévánának az urak ellen az maguk személyére.

Története pedig, hogy Teleki László uramat az főispányi székbe készüle ültetni az vármegye. Barátja, ellensége mind ott vala mind egy szálig. Az teremben Kolosvár apraja-nagyja sürge-forga.

Azmikoron Teleki uram belépe az tanátskozás házába, széket, kalamárist, polozsna tojást, mi egyebet vetének ellenségesei az szála közepébe.

Teleki uram tsak álla rendéthetetlen és olvasá az fejedelem parantsolatát. Szavát sem lehete hallani, de iródeákjai béirák protocollumba, hogy Teleki uram annak rendjén és módján beiktattaték vala.

Mikoron pedéglen eltávoza, az tanátskozó urak egymás hajának estek és vala zenebona, hogy ugy kelle feltörülni az urak vérét. Nóta is kerekedék az egyik urról, az ki elnyult az padlón és

Nyóltzan es rugdosák, mégsem kapa eszre,
Ugy vivék be osztég félhóttan Leleszre.

Azkit tsak füllel hallottam, szömmel nem láttam, de az istóriairás kedvijért héven megirtam anno 1905 novembris havában, Hóltak napja után.

Dikics.

Egy szinésznő sirján.*

(Komlóssy Ida emlékére.)

Leszáll a függöny. A játéknak vége,
Elmult a legutolsó felvonás.
A szinésznek szétoszlik közönsége,
Homályba vész a büszke ragyogás,
Mi balgaság volt vágyni hírre, névre!
Helyét a szinen majd átveszi más.
Tilinkó hangja rezdül át a pusztán . . .
Ha elhangzott, ki gondol rá még oztán?

Ki gondoljon ránk, mondjátok meg nékem,
Ha egymást *önmagunk* felejtjük el?
Akik sírokban porladoznak régen,
Támadjanak szivünkben ujra fel!
S te, csöndes álmodó a síri mélyben,
Akinek lelke itt lebeg közel,
Szeretve s megbocsátva . . . Ó, fogadd hát
Emlékezésünk laurusz-ága lombját!

Martos Ferencz.

* A Nemzeti Szinház egykori hirneves művésznőjének siremlékét e héten leplezték le a kerepesi temetőben. Ez emléksorokat a sirnál *Mihályfi* Károly úr, a Nemzeti Szinház tagja, mondotta el.

INNEN-ONNAN.

△ **A szomszéd.** Gautsch addig-addig félt, hogy a magyar általános választójogi mozgalom átcsap Ausztriába, mig ez csakugyan átcsapott — Oroszországból. Ez pedig igazán kár. Mert innen, tőlünk, a mi mozgalmunk csapott volna át, mely békés, alkotmányos és rendtudó, onnan azonban a muszka jött át, a hol az emberek a kancsukától tanultak politikát csinálni. Hangzott is Bécs utczáin: folytassuk, a mit Moszkvában nem egészen dicstelenül kezdtek! S omlott a vér és készültek az általános sztrájkra. Hát most beszéljen Gautsch ur! A magyar választójog ellen tiltakozott, mert ez hasonló aspirációkat kelthet Ausztriában. Ezt okosan tette. De mért mulasztotta el az okos tiltakozást a muszka czárnál, ugyanazzal a megokolással? Pedig a milyen jogon Magyarországtól követelte, hogy tekintettel legyen az osztrák belügyi helyzetre, tehette volna a czárnál is. S ott sem járt volna jobban, mint nálunk, de legalább mondhatná, hogy előrelátó volt s röviden prófétának neveztethetné magát.

* * *

⁂ **Rendjel-szédelgés.** Sajnálom azt a derék embert — gondolom: Petróczky nevüt, akit e héten rendjel-szédelgés miatt lefülelt a rendőrség. Csakolyan lelketlenség volt ez a közigazgató gondviseléstől, mint azoknak a derék kuruzslóknak a lefülelése, akik drága pénzen adnak csodaszerül aqua destillátát és soda-bicarbonát. Ártani nem árt, de használni használ, a sugallat hatalmával, melyben nem legkisebb ható erő az, hogy drága pénzen adják; ha olcsó volna, nem hinnének benne s nem gyógyulnának meg tőle. Kinek ártott azzal a szegény Petróczky, hogy egy csomó derék ember — éppen azok, akiknek jó pénzen mindenféle hamis rendjeleket adott el — megnevekedett önérzettel szaladgál a világon? Hiába filozofáltok a rendjeleken s a rendjelek ellen; aki pénzt ád értük, annak kellenek, tehát jól esnek. Az élet amugy is illuzió, s van-e pompásabb dolog, mint a kézzelfogható illuzió? Gyerekkoromban egyszer otthon a lim-lom között egy fekete pápaszemet találtam, domborut, nagyüvegüt, melyet ha felvettem, kicsi vézna gyerek lévén, olyan voltam vele, mint egy megvakult makimajom, de egyben, mivel az üveg nagyító volt s mindent nagyobbnak láttam rajta, nemhogy magamat kisebbnek éreztem volna, hanem, inkább, nagynak, testesnek, tekintetesnek. Rettenetesen kinevettek értte; magam is elszörnyedtem, ha a tükörben ilyen fekete pápaszemesen láttam magamat, — mégis szemfájást szinleltem s három álló hónapon át viseltem azért az érzésért, azért az illuziós, de mégis meglévő és kézzelfogható érzésért, hogy nagyobb vagyok, mint amekkora vagyok. Minden rendjel ilyen pápaszem, s nevesse ki bár maga is magát, aki kapja, mégis boldog vele, mert különbnek érzi magát vele, mint nélküle. Ne irigyeljük hát egymástól, s ne büntessük meg a derék Petróczkyakat, akik egy kicsit kikorrigálják a szerencsét, mely ezt az áldást egyőnknek-másikunknak részül juttathatja.

* * *

○ **Püspökök és főispánok.** A megyéspüspök és a megyei főispán körülbelül egyformán nagy ur. Mind a kettő méltóságos, s mind a kettő nagy hatalmu; az egyik lelkiekben, a másik világi dolgokban. Politikailag is fontos mind a kettő, mert félvármegye ballag utána. Mégis, milyen más a püspök és más a főispán. Si duo faciunt idem, non est idem. A püspököket alázattal megkéri a koaliczió, hogy legyenek oly kegyesek és ne fogadják el a kinevezést. Ámde a püspökök nem oly kegyesek és szépen elfogadják a kinevezést. Nem olyan sürüen hull a püspöki süveg, hogy könnyüvérrel félre merjék tolni. És ebben a koaliczió megnyugszik. És alázattal kezet csókol az uj püspö-

köknek. És járul eléjük hódolni, hacsak nem zsidó a kolaliczió illető része vagy luteránus. De a főispánokat, azokat bunkózzák. Hazaárulóknak mondják őket és nem akarják esküre ereszteni. Rájuk zárják az ajtókat, amik a szobájukban vannak vagy még különösebb helyen. És készülnek a nagy ellentállásra, ami pedig lármát, botrányt és kiabálást jelent. Pedig hát vagy, vagy tisztelt koaliczió. Ha a püspököket beveszik Apponyiék, vegyék be szépen a főispánokat is. Ha pedig a főispánok nem kellenek, ficzánkoljanak a püspökök ellen is. Nem lehet ugy elbánni az ügygyel, mint a zsidó mészáros a vágott marhával. Hogy az eleje kóser, a hátulja tréfli. Ha már beleharaptak, egyék is meg...

* * *

△ **Az asszony szava.** Ha kieszelte, jól eszelte ki a sikkasztó pénztáros a sikkasztása történetét. Egy asszony-barátnőjének adta kölcsön becsületszóra, hogy még aznap visszahozza. S az asszony természetesen nem hozta vissza. S az asszony esetleg visszahozhatta volna, de gondolta, ráér holnap is, holnapután is. Közben elfogták a szegény gavallért. Őnagyságának vagy Őméltóságának egy szavába kerülne, hogy legalább egyéni becsülete helyre legyen állitva, de most már őnagysága vagy őméltósága arra gondol, hogy kompromittálná magát. Ennélfogva nem jelentkezik, ennélfogva a pénz nincs meg, ennélfogva a gavallér gavallért becsukják, megbecstelenitik s őnagysága vagy őméltósága a Kossuth Lajos-utczában sétál, a kaszinóban vagy a Parkklubban teázik és sóhajt: szegény, ki hitte volna? S eszébe sem jut, hogy a becsülete is megmaradt, a bank huszezer koronája is megmaradt — nála.

* * *

○ **Taral.** Nagyon hiányos volna ez a rovat, ha kifelejtenők belőle a hirt, hogy a nagy Taral, a fényes mester, az esztendő sampionja elutazott haza Amerikába. Nem kell félni, visszajön megint, csak télire ment haza, hogy megint a maga módja szerint éljen és odahaza helyezze el azt a néhány százezer forintocskát, amit az idén összelovagolt... A szives olvasó talán most azt várja, hogy keserves panaszokban törünk ki azért, mert Taral mester elviszi a nehéz pénzeket Amerikába, holott idehaza sok lángész és nagy munkaerő pusztul és nyomorog. Dehogy. Nem sajnáljuk azt a pár százezrest Taral gentlemantől. Ellenkezőleg. Szivesen elismerjük róla, hogy nagy a mesterségében és becsületes azon a nehéz pályán is, ahol gyorsan és biztosan és fejedelmileg fizet a becstelenség. Megérdemelte ő a dicsőséget is, az elismerést és a nagy pénzt. De azért mégis csak különös, hogy az egyik lovas, aki a Patienceokon ül, százezreket keres és becsületes, a másik pedig, aki Pegazust nyergeli meg, vagy fáradtan lebukik, vagy éhesen elvágtat...

* * *

△ **Záptojás.** A kolozsvári főispánbeiktatás sikerült, mint a november tizennyolczadiki házszabályváltoztatás. Teleki József gróf letörli a kabátjáról a tojás sárgáját, noha a záptojásnak az a sajátsága van, hogy undoritó szaga heteken át megmarad az ember orrában. S a záptojásos mámornak is megvan az a sajátsága, hogy akit elfog, az éveken át hősnek érzi magát. Én dobtam a záptojást a főispánra! Nagyszerü mondás, szivdagasztó önérzet. Ennélfogva hősnek érzi magát egész Kolozsvár s hősnek érzi magát minden megyebeli ember, ahol főispánt installálni kellene. S a vége mégis csak, hogy az igy installált főispánt csak a belügyminiszter tártja installáltnak, mert ő maga szintén tudja, hogy csak meg van hajigálva, de nincs installálva. Nem lenne e okosabb tehát, ha nem is installálnák magukat? Hiszen a kormány szerint az installálás nélkül is főispán a főispán, a megyék szerint meg a záptojás amugy sem installáczió!

△ **A la Fitzmond.** Villandék, a czirkuszbeli bohóczok boxoltak. Az egyik à là Fitzmond. Az az ő a képéhez törölte a másiknak az öklét, de a visszacsapás elől lekapta a fejét s igy őt nem érte baj.

— Ez nem járja! — kiált a másik.

— A là Fitzmond, — mondja ő.

Ekkor amannak is eszébe jut valami. Mikor ellenfele à là Fitzmond lekapja a fejét, ő nem egyenesen, hanem alulról fölfelé bök, egyenesen az orrába.

— Ez nem járja! — mondja most ez.

— A là Fitzmond, — mondja nyugodtan az,

Hát ilyen az éjjeli ügyész dolga is. A hazafias lapok vigan irnak — à là Fitzmond s mindig a szent sajtószabadság védelme alá vonulnak. Végre a másik félnek is eszébe jut valami s a szent sajtótörvény egyik intézkedésével bök alulról fölfelé, szintén à là Fitzmond. Ez nem járja, orditja a károsult és igaza van. De ha a másik félnek sem tetszik a sajtóbox à là Fitzmond, annak is igaza van. Ahol pedig mindakét félnek van igaza, ott koldulni mehet az igazság.

Művészet.

Vadnay Andor siremléke.

Halottak napján leplezték le Vadnay Andor siremlékét a kerepesi-uti temetőben. Fiatalon, férfikora teljes erejében ment el körünkből a nagy álmodozó, kinek álma nem a saját dicsősége, hanem népe boldogulása volt. Hatalmas irásokban, melyek tősgyökeres magyarsága vetekedik a Pázmány Péter magyarságával és stilusának világos tömörsége a Petőfi prózájával, azt fejtegette, miként lehetne belekapcsolni ezt a mi szegény földünket az európai kulturába, csatornázás révén termékenyebbé tenni, emancipálni az időjárás viszontagságos szeszélyeitől, biztositani szárazság, aszály, pusztulás ellen, és okos gazdálkodás utján emelni a nemzet jólétét, melynek törzsöke a paraszt. Az, az — a paraszt, a földhöz kötött, az ősi talajhoz hozzánőtt nép fia volt az ő ideálja, benne látta a nemzet kiapadhatlan erejének forrását, megujhodását, jövendőjét és amikor örök álomra hajtotta fejét a délczeg, szinte ideálisan szép férfi, első sorban ennek a népnek halt meg, az ő halottja volt.

Ezt a gondolatot akarta megtestesiteni *Kallós* Ede az ő gyönyörü plasztikájában, melyet az elhunyt özvegye állittatott sirja fölé. A kerepesi-uti temetőben ennek a siremléknek kevés konkurrense van. Talán csak a Kozma Sándoré vetekedhetik vele érzésben és konczepczióban és az is Kallóst vallja mesterül. Egy hatalmas fehér márványtömbből mintegy kivájva, ül a szegény csongrádi kubikos, fejét bánatosan alácsüggesztve; kimondhatatlan szomoruság az arczán, mely tipikusan magyar. De nemcsak arczában, apró szúrós szemeiben is meg van irva ez a gyász; kifejezi azt a szobor minden porczikája a gyönyörü vonalban aláhajló gerincztől és fáradtan ölébe hanyatló kartól le a lábaujja hegyéig. A szikár, paraszti munkában megcsontosodott alak felső teste a gatyakorczig meztelen és meztelenek lábszárai. Érdekesen van megmintázva a láb, nagy, formás, megkérgesült parasztlábak. Az egyik kezében, mely lábszárához simul, szalmakalapját tartja. Mellette targonczája, tele porhanyó földdel. Ennyi az egész. Semmi fölösleges, semmi póz, semmi deklamáczió. Az egyszerü talapzat, melyet *Márkus* Géza komponált, ugy alárendeli magát, szinte elbuvik, nehogy feltűnő legyen és a figyelmet elvonja a főalaktól. Nagyon izléses, szép. Meghatottsággal, sokáig néztem ezt a beszédes emléket, mely étape-ot jelent megalkotója művészetében. Ez a sirkerti plasztikánál többet jelent.

Czóbel Béla. Az idei párisi Salon ismertetéseiben sürün felbukkan ez a név; a kiállitás három képének van alájairva, s mind a hármat dicsérik. S e név nem egészen ismeretlen, sem Párisban, ahol fiatal viselője, magyar létére, tavaly megnyerte a Julien-akadémia nagy diját, melynek legutolsó nyerője, ugy tudjuk, Fényes Adolf volt — s nem ismeretlen itthon sem, áhol a Képzőművészeti Társulat s a Nemzeti Szalon kiállitásain néhány arczképe feltünt a hozzáértők előtt. Főkép egy komor maga arczképe, nagy vonásu, merész odavetésü, tele a sötétség szines káprázataival, s egyebek közt olyan homlokkal meg szemmel, amilyet csak ilyen homloku meg szemü ember tud megfesteni. S gyerekember, aki künn él Párisban és Belgiumban; igazán él, mert vad elfeledkezéssel dolgozik. Várjuk, mi lesz belőle.

SZINHÁZ.

A Maladetta. A balettszöveg nem szöveg, hanem ötlet. Nem kell ahhoz se tudás, se mesterség, se forma, se kidolgozás. A balett-költés ennélfogva rendkivül alkalmas foglalkozás diletttánsok számára, akiknek, ha nincs is egyebük, de ötletük néha van. Nem mindig. Például *Gailhard* ur is dilettáns, de bizony ötlete nem volt, mikor a *Maladetta* szövegét irta. Egy kis geográfia, egy kis ethnográfia s egy kis koreográfia — a mű három alkotóeleme — elvégre még nem ötlet. A geográfiából meritette Gailhard ur a darab czimét. A czim tudniillik nem olasz káromkodás, hanem hegycsucs. Igen tekintélyes, hóboritotta hegycsucs a pireneusok katalóniai lejtőin. Ott szerepel a darab hátsó dekorációján. Nietsche ur, az Opera fővilágositója, gyönyörü Alpenglühent produkál rajta, az igazinál sokkal szebbet és sokkal pirosabbat. Nietsche urat Svájczba kellene szerződtetni. A hegycsucs, a geográfia adja a darabnak a czimet. A jelleget az ethnográfia adja. Katalónok, baszkok, gascogneiek, gitánók: elég egy hatkötetes néprajzi szakmunkára vagy egy jelmez-estélyre. De nem elég egy balettre. Nem szeretjük az eltánczolt értekezéseket. A hegy szelleme, mint a naiv néplélek képviselője, elcsábitja a hőst, a derék katalóniai ifjut. Fölcsalja magához az örök hó birodalmába, melyet a naiv néplélek kristályos és jeges palotának képzel, s melyet ballerinákkal népesit be Gailhard ur. Hiába jelennek meg hosszu néprajzi menetben az ifju előtt még egyszer a katalónok, baszkok, gascogneiek és gitánók árnyékalakjai, az ifju veszve van, a tündér megigézte. Különös tündér: nemhogy megtartaná az ifjut udvarlónak, oh nem, kővé változtatja és az örök hóba fekteti. Ez a balett morálja. A mű harmadik alkotó eleme, a koreográfia már nem Gailhard ur szerzeménye, hanem *Guerra* uré, aki a budapesti Opera balettmestere és szintén balettköltő. Guerra a konkurrens szindarabirók szokásás udvariasságával és előzékenységével konstruálta meg a *Maladetta* koreográfiáját. Nem olyan szimplán, hogy a darab jelenvolt franczia zeneszerzője megszólhassa, s nem oly ragyogóan, hogy a darab fénye esetleg egy elkövetkezendő másik darabra árnyékot vethessen. Szóval igen diplomatikusan, aminthogy az egész premiére-nek valami diplomatikus vonása volt. A budapesti Opera udvariassági jegyzéket mutatott be a párisi nagy Operának. Gailhard ur — a párisi Opera igazgatója. A nagyhatalmak udvariasak, viszonozni szokták a figyelmességet, és nekünk is vannak balettjeink. Sőt, dicsekvés nélkül mondhatjuk, vannak jobb balettjeink. Valakiről majd elfeledkeztem: a *Maladetta* zeneszerzőjéről, Paul *Vidal* urról. Jóhirü muzsikus Párisban. A párisiak vagy igen könnyen osztják az elismerést, vagy a *Maladetta* leggyöngébb alkotása Vidalnak. Üres, szintelen, elmésség nélkül való zene. Csöppet sem francziás. Valakiről nem szabad elfeledkeznem, kinek része volt a bemutatóban: *Balogh* Szidiről. Csodás finomsággal és művészettel tánczolt. Mégis hálás dolog balettprimadonnának lenni. A balettprimadonna szerepének nem árthat sem zene, sem szöveg. **K. A.**

Tallózás.

— **Grazia Deledda.** Az olasz irodalmi világ érdeklődéssel várja most Grazia Deledda uj könyvének megjelenését. Minthogy ez a kiváló irónő nem szereti annyira a reklámot, mint D'Annunzio, nem is szokta előre elárulni, hogy mi lesz uj regényének vagy novellájának a tárgya. Annyit azonban nem titkolhatott el, hogy ismét a mindennapi életből formálja meg alakjait. Az érdeklődést, melylyel európaszerte fogadják munkáit, valóban annak köszönheti leginkább, hogy mindig az élet közönséges epizódjaiból szövi össze meséit s szingazdag képzeletével költői csillogást vegyit valamennyibe. Ez a szardiniai nő kezdetben a szardiniai parasztok életéből meritett realisztikus novelláival tünt fel s most, mióta Rómában lakik, a modern olasz társadalmi élet festésének lett igazi mesterévé. Hires regényében, a »Nostalgia«-ban is a római társaság tipikus alakjait rajzolja meg zordon élethűséggel, de mélységes költészettel. Realizmusra törekedik mindig, női voltát azonban még sem tagadhatja meg; valami kedves romantika vegyül bele itt-ott a relizmusába. Antoniója, aki az öreg bárónő szeretőjévé lesz abbeli kényszerüségében, hogy pompára vágyó és elégedetlenkedő nejének pénzt szerezzen: meglehetősen realisztikus alak. Az asszony, aki a nélkülözés miatt elhagyja érette rajongó férjét: nem kevésbbé realisztikus vonásokkal van megrajzolva. Végül azonban romantikus hangulatot önt el az irónő ezen a realisztikus mesén, amikor az asszony megtudja, hogy mire vetemedett érette az ura szerelemből és abbeli félelmében, hogy elvesziti őt. Gyermekük miatt nem hagyja ott Antoniót. »Gyermekünknek — ugymond — soha sem szabad megtudnia, hogy szenvedtünk és tévedtünk«. Mennyivel realisztikusabb »Cenere« czimü első novellája, amelyben egy szardiniai parasztleány, Anina hosszu keresés után rátalál elzüllött anyjára az utcza sarában. Hazaviszi kunyhójába, ápolja, eltartja, de nem tudja szeretni és szégyenkezve rejtegeti az emberek elől. Ez az igazi, szentimentáliskodás nélkül való realizmus!

—

— **Amerikai gyermekmesék.** Karácsony előtt az ifjusági könyveknek óriási tömege jelenik meg Amerikában. A yankeek ebben még az angolokon is tultesznek, akik pedig egész könyvtárt szoktak összevásárolni gyermekeiknek karácsonykor és ujévkor. Az angol és az amerikai gyermek-irodalom között azonban nagy a különbség; az angolok még most is nagy tiszteletben tartják a tündéreket és az egetvivó kalandokat, az amerikaik pedig már más hatásokkal igyekeznek megtermékenyiteni a gyermekek elméjét. A yankeek megelégelték a Cooper-féle kalandos történeteket s számüzték a gyermekszobából a manókat és a tündéreket is. Raczionalista gondolkodás jellemzi Amerikában az ujabb ifjusági irodalmat s az irók a gyermeknek nem a képzeletére, hanem az eszére és az akaratára igyekeznek hatni természetes és józan meséikkel. Ebben csakugyan vezet Amerika s az uj yankee-nemzedéken meg is látszik a praktikus gondolkodás hatása.

—

— **Regény-özön.** Sehol a világon nem irnak mostanában annyi regényt, mint Angolországban. Akármelyik angol ujságot veszszük a kezünkbe, mindegyikben hasábszámra hirdetik a könyvkiadók az uj meg uj regények megjelenését. Észreveszszük azonban azt is, hogy a regények szerzői között a nők vezetnek: ők irják a mostanában megjelenő angol regények kétharmadrészét. Ez egyébként majdnem igy van Amerikában is. Egy londoni kiadó, Mr. Unwin nemrég pályázatot tüzött ki regényre s abban reménykedett, hogy a pályázatban valami uj tehetség bukkan elő — még pedig nem a nők, hanem a férfiak közül. Az angolok is ráuntak már egy kissé az irónők sablonos meséire s valami ujat szeretnének olvasni — férfitől. A pályázat lejárt

s a kiadó maga is megrémült vállalkozásának merészségétől: annyi pályamű versengett a száz font sterlinges dijért, hogy egész sereg birálóra volt szükség a legjobb kiválasztásánál. Körülbelül 20,000.000 szó volt a rengeteg kézirat-halmazban, amelyet nagy munkával és angol lelkiismeretességgel olvastak el a birálók. Minthogy nem anonim-pályázat volt, az az érdekes adat is nyilvánvalóvá lett, hogy a pályázók nagyobb része irónő volt, sőt a pályadijat is nő nyerte meg: egy falusi lelkész felesége, Mrs Baillie Saunders, aki még eddig nem irt regényt, de remélhető, hogy e sikere után ontani fogja most az érzékeny történeteket. Pályanyertes regénye sem más, mint érzékeny történet egy meggazdagodott bohém-házaspárról, mely holmi sablonszerü szerelmi összeütközésbe kerül a házassági fogadalommal. A mese régi és nem is érdekes: képzelhetjük, hogy milyen lehetett a többi pályamű. Ezzel azonban az angol olvasó nem törődik: megveszi az uj regényt, elolvassa, félreteszi és — ujat vásárol.

—

— **A füző.** Angol Erzsébet, a mézes szavu Spencer dicsőitett Gloriáná-ja, a »Faerie queen«-nek tündöklő és büszke hősnője, a mesebeli aranyfürtü amazon — valóságban irigy és házsártos természetü asszonyság volt, vöröshaju, szélescsontu és ferdenövésü. Ő maga, ugy látszik, éleseszü nő létére, tudatában volt számos fogyatkozásainak: palástolgatta őket és leplezgette mindenáron, és az akkori időhöz mérten csakugyan fejedelmi bőkezüséggel honorálta mindazokat, akik ebben az igyekvésében a kezére jártak. Amiért vörös haját »eleven arany drót-fonat«-nak megénekelte: a szegény Spencer ötven angol fontot kapott — nagy pénz volt ez akkortájban — és 3000 holdnyi birtokot. Hasonló ajándékok fejében az udvaronczok csodálatos hirét költötték Erzsébetnek: akaraterőnek és elmésségnek nevezvén benne az irigységet és a házsártosságot. Az ifju Walter Raleigh egy séta alkalmával lekapta vállairól vadonat uj bibor-bársony köpönyegét s végigterité szőnyegül a sáros utczán az arra menő királyné lábai elé. E francziásan gyöngéd és lovagias hódolatért, ami az ő nem létező bájos nőiességének szólt: Erzsébet állandó kegyeibe fogadta Raleight. S rövid időn megajándékozta őt 12.000 holdas földdel meg a Cornwall-i seneshal méltóságával. Ilyen árakon, czéltudatosan és tervszerüen, megvásárolta Erzsébet kortársaitól a maga gyöngéinek elnézését, tagadását és titkolását. Nem is maradt, amit nem sikerült volna elleplezniök, csak egyetlen-egy fogyatkozása: a ferde növése. Ennek a palástolására aztán ő maga kieszelt egy addig sohsem látott csodálatos eszközt. A középkori szépségpánczélt: a füzőt. Angol Erzsébet szabta, a saját szegény testére, az első füző-derekat. Nehogy pedig föltünhessék ez az ő külön viselete: elrendete udvarhölgyeinek is a füzőviselést. S most, háromszáz és még több évek elmultán, kérdezzük a mai okos asszonyokat: miért van az, hogy közülök százezren manapság is hordják e halcsontból és shirtingből összetákot szegénységi bizonyitványt, csupán a czélból, hogy az angol Erzsébet ferde vállát senkise vegye észre? Mikor először nekik maguknak nincsen ferde vállúk. Másodszor pedig az angol Erzsébet régen meghalt. És harmadszor a történelem ugyis földeritette róla, egészen bizonyosan és kétségbevonhatlanul, hogy mégis csak ferde volt a válla ő szegény felségének, akárhogy is füzte magát. *N. E.*

—

— **A rossz tréfa.** Párisi ujságok kedves történetkét irtak meg mostanában egy szinigazgató kellemes csalódásáról. Ez a történetke leginkább azoknak szól, akik törvényeket szeretnek levonni a közönség irodalmi izlésének jelenségeiből. Gaudillot átadta »Vers l'amour« czimü uj szinmüvét Antoine szinigazgatónak, aki nyomban megkérdezte tőle: »Sok tréfa van-e benne?« A bohózatiró azonban most az egyszer nem a szokásos stereotip válaszszal elégitette ki Antoinet, hanem igy szólt: »Van benne tréfa is, de egészben szomoru a meséje? Hősöm szerelmi bánatában vizbe öli magát.« Antoine megdöbbenve bámult rá a bohózatiróra, mondván: »Na, ez rossz tréfa, csakugyan! Ilyen darabot irt volna a mai közönségnek? Lehetetlen! Ugyan, ki hiszi el, hogy manapság valaki megöli magát szerelemből. Na, ez csakugyan rossz tréfa!« A darab azonban mégis szinre került és — csodák-csodája! — nagy sikert aratott a szerelemből és az érzékenykedésből gunyt üző komédiák után. A közönség, amikor a hős mult századbeli érzékenykedéssel vizbe ugrott valósággal tombolt meghatottságában; kitört belőle az ősemberek naivsága, mely nem alkalmazkodik irodalmi dogmákhoz: azt tapsolja meg, ami meghatja, ami tetszik neki. Antoine majdnem sóbálványnyá változott a csodálkozástól; igy még nem csalódott soha a közönség izléséről alkotott véleményében. Ki hitte volna, hogy ez a szatirikusnak tartott közönség egyszerre érzelgővé válik és komolyan veszi a szerelmi bánatot? Megtréfálta a darab az irodalmi izlés dogmatikusait is, akik alkalmasint azzal vigasztalják most magukat, hogy az emberek még ma sem tudnak az ő czikkeikben lerakott törvények szerint gondolkodni.

—

— **A Chat Noir gyásza.** A bohémek napról-napra fogynak már a Quartier Latinben is; maholnap csak bájos emlékezetté válik Murger világa s nyomuk sem marad a régi bohémeknek, akik nemcsak kigondolták, hanem át is élték a meséiket. Most is elköltözött az emlékezetbe egy kedves bohém-ember: Alfonz Allais, a budapesti ujságok egyik legszorgalmasabb hétfői »forditott tárcza«-irója. Egy kis tulzással majdnem azt mondhatnók, hogy nálunk jobban ismerték a nevét mint odáhaza. A »Chat Noir«-beli bohém-társaság egyik főalakja volt és sok szép bohém-napot élt át mindazokkal együtt, akik a tehetséget életmódjuk érdekességével igyekeztek pótolni. A szinészvilágban ismeretes az ugynevezett »nappali szinész«, ez a hangos ember, aki a legnehezebb szerepeket mesteriesen alakitja — a szinpadon kivül. Más formában ilyen volna a mult idők rekvizitumaiból maradt kedves bohém is? Ne bántsuk őket, hiszen talán maguk is hiszik, amit másokkal el akarnak hitetni. S mindig hálásak és elnézőek vagyunk azokkal szemben, akik egy kissé felviditanak bennünket és megmozgatják ellustult képzeletünket. A bohém-világ kulisszái ugyis nagyon megkoptak már s maholnap egészen le is bocsátják rájuk a függönyt. Ekkor válnak majd igazán kedvesekké, hiszen végleg átköltöznek az emlékezetbe. Romantikus mesévé válik majd egész lényük, amelynek most olyan sokat árt a mindennapi élet sivár kritikája. A »Chat Noir« hősei lassanként egészen kipusztulnak ebben a sivárságban; nem nekik való világ ez, amelyben az irodalom kenyérkeresetté változott s az iró csak annyiban különbözik a füszerestől, hogy pörkölt kávé helyett novellát szállit a nagyérdemü közönségnek.

—

— **Shaw irodalmi dédapja.** Bernard Shaw egyik régebbi novelláját, az *Irrational Knot*-ot ujból kiadta most egy londoni könyvkiadó. Az originális gondolkodásu iró elmés előszót irt az uj kiadáshoz. »Jelenleg — irja a többi közt — én nem vagyok a szerzője ennek a novellának. A fiziológusok ugyanis azt állitják, hogy testünk s következésképp lelkünk anyaga és állapota időnként teljesen megváltozik, megujul, átalakul és pedig olyan módon, hogy nyolcz-nyolcz évenként egyetlen atom sem marad meg bennünk a régiből. Én tehát most nem vagyok az, aki ezt a novellát irtam 1880-ban. Egyetlen atom sem maradt meg bennem akkoriból. A novella szerzőjének utolsó atomja 1888-ban vált semmivé s immár két másik nyolcz-nyolcz éves periodust is átéltem. Ilyen módon senki sem kivánhatja tőlem, hogy magaménak tartsam irodalmi dédapám novelláját.« — Shaw tehát mindig következetes: még a saját testi-lelki valójára is radikális módon alkalmazza az örök változás és fejlődés elvét.

Zsombék.

IRODALOM.

Szentessy Gyula. Husz esztendős volt, amikor egy kötetkével először megjelent az irodalomban. Szerényen, bátortalanul közeledett ekkor az irók társaságához s hallgatagságában csak szeme csillogása árulta el a lelkét duzzasztó rajongást és ambicziót. Ez a bátortalanság és szerénység sohasem foszlott le egyéniségéről, mely pedig nem volt önállóság és eredetiség nélkül való. Mindig egyszerü embernek, sőt nyárspolgárnak akart látszani s valóságos szeméremérzettel leplezte poétai lelkének bohém vonásait, mintha attól félt volna, hogy az élet rideg valóságában egyszerre elválna tőle a helikoni berkek hangulata. Idővel kegyetlenül megtréfálta az élet: özönével zuditotta rá a nyárspolgári gondokat, hogy még akkor se szabadulhasson tőlük, amikor üdülés lett volna számára a poéták hagyományos, bohém gondtalansága. Költészetében az élet valóságai érdekelték: pályáját is ezek a rideg valóságok törték ketté. Szerencsétlen irodalmi életünkben nem is lehetett más az ő sorsa; hogyan tudna a mi irodalmunk egy költőt eltartani? Minél inkább megismerte az életet, annál modernebbé vált a poézise. A szegény, kis varróleányok epekedését, szenvedéseit, a gyárakból sápadtan, elcsigázva a kiözönlő munkásnők világának szomoru költészetét finoman csiszolt dalokban szólaltatta meg; hangja olykor olyan megdöbbentően hat reánk, mintha titokzatos mélységekből előtörő morajt hallanánk. A poétai hevületben szépséget öntött azokra a szomoru epizódokra, amelyek a nagyvárosi pompa hátteréből ugy bukkanak elő, mint a czifra paloták közül a füstös gyárkémények. A maga poétai élete is ilyen szomoru hangulatokból táplálkozott; borongás, epedés, nagyszerü vágyakkal és czélokkal szemben érezett gyötrő tehetetlenség jajgat rimei között. Modern poéta volt s hogy a szárnyaszegett tehetségeknek ebben az országában ő is elkallódott, ki csodálkoznék ezen? Még pályájának kezdetén az a reménykedés éltette, hogy poétai pályája engedékenyekké teszi vele szemben a megélhetés rideg törvényeit. Naiv volt még nagyon, amikor nem tudta megérteni: hogyan élhetnek az emberek magasabb czélok és dicsőségre való vágyakozás nélkül? Hogyan élhet a kereskedő, a hivatalnok, az iparos magáért a puszta életért, nem törődve azzal, hogy az aktára tett utolsó pont után, a műhely és a bolt bezárásakor lezárta a napot a dicsőség vágyának emócziója nélkül? Később maga is oda jutott a nyárspolgári élet kenyérért küzdő, komor emberei közé — s itt kezdődött a tragédiája. Az olimpusi bibor fölé munkászubbonyt kellett öltenie; a csillagokba néző poétából a földi ösvényeken százfelé lótó-futó ember lett. Megértette ekkor, hogy nálunk mi a poéta sorsa. Valóban meghatóvolt látnunk, hogy ez a finom lelkü ember, ez a formában is esztetikát kereső poéta hogyan dolgozza magát agyon a megélhetés gondjai miatt. Postatiszt volt s hivatalában pedáns pontossággal végezte bürokrata munkáját, közben postás-szaklapot szerkesztett és törte a fejét holmi praktikus tarifa-füzetek kiadásán, amelyek többet jövedelmeznek, mint a versek. Utóbb már egészen beletanult a praktikus gondolkodásba a megélhetés küzdelmei között s szomoruan mosolygott, ha uj verseskönyvének megjelenéséről kérdezősködtek tőle. Pedig tele volt a lelke dallal, költészettel, s rettenetes lehetett az a küzdelem, mely az élet prózája és lelkének poézise között támadt az utóbbi időben. A küzdelmet nem birták meg az idegei: harminczötéves korában elborult elmével fejezte be tragikus életét, melynek története stilszerüen illik bele irodalmi viszonyainkba.

Montecarló és játéktermei. Egész irodalma van már a montecarlói játéktermek érdekes világának s ebben az irodalomban mi is szereplünk néhány munkával. Legujabban kisunyomi dr. *Korchmáros* Kálmán ismerteti vaskos könyvben Montecarlót és játéktermeit s ez a könyv az eddigieknél bővebben és alaposabban tárja elénk a montecarlói élet és a montecarlói játékok titkait. A szerző — mint maga mondja — mindenütt a *valót* kereste s teljesen hü képet akar alkotni Montecarlóról. Valóban sok téves nézetet oszlat el könyvével, mely nemcsak alapos, hanem igen érdekes is. A könyv első részében részletesen ismerteti a montecarlói játékbank alapitását, a részvénytársaság ügyvezetését, a kaszinó közönségét, a játékosokat, az öngyilkosságokat, a hazard-játékokat s általában a játéktermek egész belső világát. A második részben a játékokat ismerteti részletesen és könnyen megérthető módon s végül játéksorozatokat és eredménytáblázatot füz a szöveghez. Bármelyik hasonló tárgyu külföldi munkával versenyez ez a jól megirt, édekes könyv, mely a Kunossy, Szilágyi és Társa czég kiadásában jelent meg diszes formában és számos illusztrácziával.

Amerikai kereskedők. *Zerkovitz* Emil irt ezen a czimen könyvet — ó, nem nagyképü »tanulmányt«, hanem okos és kellemes kis czikkeket, melyekben szinesen és érdekesen festi le a kábitóan fejlett amerikai kalmárvilágot, mintegy belelopva az olvasóba ennek nagyszerü és tanulságos titkait és okait. Zerkovitz most egy éve járt künn Amerikában, hivatalos küldetésben, s novemberben indul vissza, hogy szervezze a kereskedelmi összeköttetést a mi kis világunk s amaz óriás világ között. Tehát szakbéli, de azért, jobban mondva épen azért modern elméjü és jószemü ember, aki a dolgoknak a lelkét látja meg, s tudja láttatni irásaival. Könyve különösen élvezetes olvasmány olyanok számára, akik jártak már odaát, tul a nagy vizen. Pirulva mérhetik meg, mennyivel más, többet látott meg, s mennyivel élesebben, mint sokuk. S igen élvezetesen tudja meg is irni a könyv egy-egy fejezete, melyben a világ legnagyobb vasáru kereskedését irja le vagy a legnagyobb áruházát, sürgő-forgó, s mégis nyugodtan s okosan elrendezett s egyszerüen igazgatott életüket, a gépiró-termeket, ahol négyszáztizenhat irógépen ugyanannyi kisasszony nem sztenogrammokból, hanem fonográfból irja le a leveleket: mindez pompás szemléletességgel van megirva. Hü képet fest arról a távol világról, mely iránt annál inkább érdeklődhetünk, mert lassankint többen lesznek közülünk odaát, mint itthon.

Pénzügyi Compass 1906-ra. Épenséggel nem gazdag az irodalmunk a kompasszokban és igy nem csoda, ha az osztrák e fajta termékek dominálnak nálunk is. Az egyetlen számbajöhető magyar kompassz, amely kellő időben is szokott megjelenni, a *Kormos* Alfréd által szerkesztett *Pénzügyi Compass* 1906. évre szóló kiadása most jelent meg. A Pénzügyi Compass idei kötetének terjedelme tulhaladja az előzőket, mert az évkönyv az idén már majdnem 1300 oldal terjedelmü. A Pénzügyi Compass részletesen ismerteti a magyarországi pénz- és biztositó intézeteket, ipari, kereskedelmi és közlekedési vállalatokat, különféle részvénytársaságokat, szövetkezeteket és szakegyesületeket. Az évkönyv használhatóságát emeli praktikus beosztása. A Pénzügyi Compass első sorban a budapesti bankokat és hitelintézeteket, majd külön-külön fejezetekben a budapesti takarékpénztárakat, biztositó intézeteket, iparágak szerint külön fejezetekben az ipari vállalatokat, a kereskedelmi és közlekedési részvénytársaságokat, a szövetkezeteket és szakegyleteket, ezután a vidéki bankokat, takarékpénztárakat, ipari, kereskedelmi, biztositó, fürdő, szálloda és közlekedési vállalatokat és a vidéki szövetkezeteket ismerteti helységenkint. Az évkönyv közli valamennyi hazai vállalatnak czégét, székhelyét, fiókjait, alaptőkéjének nagyságát, részvényeinek számát, név- és forgalmi értékét, 5 évre visszamenő osztalékát, az igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagok, valamint a tisztviselői kar névsorát s a legutolsó üzletév vagyonmérlegét, a nyereség- és veszteségszámlával együtt. Kapható a »Magyar Pénzügy« kiadóhivatalában (Budapest, VII., Almássy-tér 2.) Ára vászonkötésben 12 K.

A Berlitz-iskolákat, melyeket a párisi 1900-iki világkiállitáson 2 arany- és 2 ezüstéremmel, Zürichben 1902-ben aranyéremmel, és a szt.-lousi világkiállitáson a legnagyobb dijjal, a Grand-Prix-vel tüntettek ki, ujabban ismét nagy kitüntetés érte. A mostani lüttichi világkiállitáson ugyanis a Grand-Prix-t szintén a Berlitz-iskoláknak itélték oda. A budapesti Berlitz-iskola VII., Erzsébet-körüt 15. sz. alatt van.

KÖZGAZDASÁG.

Magyar kereskedelmi rt. okt. 30-án tartott rendkivüli közgyülése az alaptőke felemelését határozta el 8 millió koronáról, 10.000 darab 400 koronás részvény kibocsátása utján 12 millió koronára. Az uj részvényeket 500 koronás árfolyamon bocsátják ki és a befizetési többlet a tartalékalapra fordittatik. A tőkefelemelési művelet révén a társaság tartaléktőkéje is 1 millió koronával gyarapodik, Az elővételi jog, minden 4 régi részvény után 1 uj részvényre, november 30-ig gyakorolható, mely alkalommal az összes eddigi részvények dijmentesen ujnyomatu részvényekre cseréltetnek ki, miért is a szelvényivek szintén benyujtandók.

Első Leánykiházasitási Egylet mint szöv. Gyermek- és életbiztositó intézet. (Budapesten, VI. ker. Teréz-körut 40—42. sz.) Alapittatott 1863. évben. Folyó évi október havában 1,167.100 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 933.900 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében 56.993 K 75 fillér fizettetett ki. 1905 január 1-től október 31-éig bezárólag 12,574.000 K értékü biztositási ajánlat nyujtatott be és 10,502.700 K értékü uj biztositási kötvény állittatott ki. Biztositott összegek fejében a f. évben 709.215 K 57 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztositás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb dijtételek és legelőnyösebb feltételek mellett.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Valódi Jaeger tanár-féle normal alsó ruhákat (Benger gyártmánya) kötött és szövött gyapjuárukat ajánl **HEYEK ADOLF,** Szervita-tér 8., a »Vadásznőhöz«.

Legjobb a világon a *Natália-arczkenőcs* és *Natália-arczviz,* hatásuk bámulatos. Készitője Joanovics T. Simon gyógyszerész Torontál-Vásárhely. Kapható: Török József gyógyszertárában Király-u. 12. és Andrássy-ut 26. Budapesten.

Hogyan gyógyitható a főfájás. Minden művelt ember tudja, hogy a fejfájós ember arcza szomoru; kedvetlen, unott és fáradt kinézésü; bármi is izgatja és idegessé teszi, akaratlanul is kinozza környezetét, gondolkodásra, megfontolásra képtelen, dolgozni nem tud, azért nem is akar. Sok mindenfélét használnak a főfájás ellen, melyek többé-kevébbé használnak is, de az *Antidol* felülmul minden eddigi szert. Nem kell bevenni, hanem csak gőzét felszivni, a szervezetnek nem árt és egy fél percz alatt elmulasztja még a legirtóztatóbb főfájást is. Az *Antidol* kapható minden gyógyszertárban. Egy üveg 35-ször használható 1.20 K. Saját érdekében ajánlható mindenkinek, hogy állandóan kéznél tartson egy kis üvegcse *Antidol*-t, melyet csodás hatásáért áldani fog.

Második izraelita társasutazás a szentföldre. Mint értesülünk, az elmult napokban egy nemzetközi végrehajtó-bizottság alakult meg, melynek felügyelete, illetve ellenőrzése alatt inditják 1906. február havában a második izraelita palestinai társasutazást. Ezen végrehajtó-bizottság tagjai sorába többek között beléptek: dr. Hevesi (Handler) Simon budapesti főrabbi, Boschan Jakab a Chevra Kadischa elnöke Budapest, dr. Stern A. nyug. m. kir. honv.-törzsorvos, Budapest, Karlin E. gyémántkereskedő, Amsterdam, dr. Loewe Henrik szerkesztő, Berlin, Bloch Lippmann földbirtokos, Breslau, dr. Schwartschlid Frankfurt a M., dr. Leimdörfer Dávid rabbi, Hamburg, dr. Goldschmidt Salamon rabbi, Königshütte, Simonsen D. tanár, Kopenhága, Feigenbaum Mendel Lemberg, Finci Ascher Leon rabbi, Serajevo, Schatz Boris szobrászati tanár, Sofia, Weil Gyula kereskedő, Stuttgart, dr. Werner szerkesztő, Wien, stb. A hozzánk beérkezett képes prospektus szerint az utitervezet igen érdekesnek igérkezik. A bizottság a társasutazás technikai vezetésével ujból a Központi Menetjegyirodát bizta meg, ahol a jelzett prospektusok dijtalanul kaphatók. A kirándulás részére az Osztrák Lloyd egy a társaság czéljainak megfelelően átalakitott gőzöst bocsát rendelkezésre.

»Bob hashajtó« a legkellemesebb. (10 fillér.)

BUDAPESTI MECHANIKAI **ZANDER** GYÓGY-INTÉZET

Muzeum-körut 2. — Gyógygimnasztika, orvosi masszás. Forrólég-, szénsav- és fényfürdők. Néhány javalat: Elgörbülések, izületi- és idegbántalmak, neurasthenia, álmatlanság, gyomor-, bélbajok, szivbetegségek, elhizás stb. ellen. Bővebb fölvilágositást nyujt a prospektus.

THE MUTUAL

NEW-YORKI ÉLETBIZTOSITÓ-TÁRSASÁG

a világ legnagyobb és leggazdagabb biztositó-társasága

Tisztán a kölcsönösség elvén alapszik. — Utánfizetési kötelezettség nélkül. — Részvényesei nincsenek.

Összes vagyon 1904. deczember 31-én

2,284,862,026·59 frank.

Biztositási állomány 1904. deczember 31-én

8,018,713,000·— frank.

MAGYARORSZÁGI VEZÉRIGAZGATÓSÁG:

Budapest, VI. kerület, Andrássy-ut 20. szám.

HA ŐSZÜL A HAJA, HASZNÁLJA A HIRNEVES

Stella-vizet

mely nem fest, hanem a haj eredeti szinét adja vissza.

Kapható egyedül Zoltán Béla gyógyszertárában.

Ő cs. és kir. fensége József főherczeg udvari szállitója.
Budapest, V. ker., Szabadság-tér, Sétatér-utcza sarok.

EGY ÜVEG ÁRA **2** KORONA.

ALASSA
féle valódi angol
ugorkatej
gyors és bámulatos hatásu
szépitő-szer.

Semmi ártalmas anyagot nem tartalmaz. 2—3-szori bekenés után tiszta fiatal arcuk lesz szeplő, májfolt, ráncok elmulnak és szépségüket megtarthatják, ápolhatják, növelhetik. Egy üveg ára 2 K. **Ugorka-Créme 2 korona.**

Főszétküldési hely: **Balassa Kornél** gyógyszertára, 781 **Budapest—Erzsébetfalva.**

SZEPLŐ

fényes arczbőr, pattanás
4 nap alatt eltávolitható.

OKOS NŐK nagyon jól tudják, hogy csak olyan szépitőszereket használhatnak, melyek egyuttal **ÁPOLJÁK A BŐRT.**

ILYEN CSODA-SZÉPITŐSZER A KEDVELT

Diana-crém, Diana-szappan és Diana-hölgypor (szarvas-bőrrel).

Ez a szépség titka. — Csakis a legelőkelőbb hölgyek ismerik és használják.

A »Diana«-crémet, »Diana«-szappant és »Diana«-hölgyport használják a Népszinház, Nemzeti szinház, Király szinház és a Magyar királyi Operaszinház művésznői és énekesnői közül legtöbben.

Egy doboz Diana-hölgypor szarvasbőrrel (fehér és rózsaszinü) 75 kr.

Egy üveg-tégely Diana-crém (nappali használatra)	—.75 kr.
Egy üveg-tégely zsiros Diana-crém (éjjeli használatra)	—.75 »
Egy valódi nagy darab Diana-szappan	—.75 »
Egy nagy üveg Diana-hajszesz	2.— »
Egy üveg-tégely Diana-pirositó	2.50 »
Egy originalis amerikai üveg Diana-parfum	2.50 »

Leirás vagy használati utasitás mellékelve van.
Levelezőlap utján megrendelhető.

ERÉNYI BÉLA „DIANA-GYÓGYSZERTÁRA"
BUDAPEST, VII. ker., KÁROLY-KÖRUT 5. sz.
Postai megrendelések naponta eszközöltetnek utánvét mellett.

* UNION-BANK. *

Az alapszabályok 29. §-a értelmében az **Union-Bank** részvényesei

RENDKIVÜLI KÖZGYÜLÉSRE

meghivatnak, mely 1905. november 16-án d. e. 11 órakor fog a bank helyiségeiben Wien, I., Renngasse No. 1. alatt megtartatni.

NAPIREND:

1. Az igazgató tanács inditványa a részvénytőke felemelésére.
2. Az igazgató tanács inditványa az alapszabályok vonatkozó rendelkezései módositására.

A szavazati joggal biró részvényes urak, a kik a közgyülésen részt óhajtanak venni, sziveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 27. §-a értelmében legkésőbb folyó évi november 8-ig letéteményezni és pedig **Bécsben** az Union-Bank számfejtő osztályánál, **Triesztben** az Union-Bank fiókjánál, **Berlinben** a berlini kereskedelmi társulatnál és a schaffhausen-i bankegyesületnél, **Frankfurt M/m** a német érték- és váltóbanknál.

A részvények jegyzékek kiséretében téteményezendők le, melyek a benyujtó által sajátkezüleg aláirandók és Bécs részére két példányban, a többi letéteményezési hely részére pedig három példányban állitandók ki. A jegyzékek egyik példányát, az átvétel igazolásával, a letéteményező visszakapja; a közgyülés megtartása után a részvények, ezen jegyzék visszaadása ellenében fognak kiszolgáltatni. A szavazati jog a részvényes által, vagy annak törvényes képviselője által, akár személyesen, akár más szavazatképes részvényes felhatalmazása által gyakorolható. (Az alapszabályok 28. §-a).

Wien, 1905. október 30. UNION-BANK.

A SZENT-LUKÁCSFÜRDŐI KRISTÁLY FORRÁS ÁSVÁNYVIZNEK
a ST.-LOUISI világkiállitáson a legmagasabb kitüntetés a **GRAND PRIX lett megitélve**

A magy. kir. Ministerelnök 1903 május 14-iki 2031. számu határozata folytán a magyar állami czimer használatára jogosit.

A REKLAM

Állandó, észszerü és ügyes reklámozás minden gyári, kereskedelmi, ipari vállalatnak, üzletnek a lelke, rugója, az éltető eleme. **Hogyan, hol** és **mikor** hirdethető a legsikeresebben, legjobban és legolcsóbban, megtudható az

ÁLTALÁNOS TUDÓSITÓ HIRDETÉSI OSZTÁLYÁNÁL

tulajdonos LEOPOLD GYULA szerkesztő
BUDAPEST, VII. KERÜLET, ERZSÉBET-KÖRUT 54. SZÁM,
ahol kiváló szakértelemmel, odaadó lelkiismeretességgel, pontossággal és olcsón eszközölnek hirdetéseket és reklámokat az összes budapesti, vidéki és külföldi lapokban és naptárakban.

Költségvetések és tervezetek ingyen!

KRANTZ GYULA fogorvos

20 év óta fennálló fogorvosi műtermét KOSSUTH LAJOS-UTCZA 3. sz. II. em. alá helyezte át. —

Fogad hétköznapokon: d. e. 9 órától d. u. 3 óráig.

MATTONI'FÉLE GIESSHÜBLER SAVANYÚVIZ

Miként lehet szép idomokhoz jutni?

A szép mell egyike a női szépség legelőkelőb kellékeinek s azzal a természet nem igen pazarkodik. — A hölgyek örömmel fognak tudomást venni arról, hogy létezik egy teljesen ártalmatlan szer, mely a természetet gyöngéd módon kényszeriti, hogy ebben a tekintetben ne fukarkodjék. Ezen, a párisi előkelő hölgyvilágban előnyösen ismert szer a **Ratie-féle PILULES ORIENTALES** alkalmazása, mely a legelőkelőbb párisi orvosoktól ajánlva s tényleg birják azon tulajdonságot, hogy a mellet fejlesztik, ruganyosságát elősegitik, a szöveteket erősbitik, a vállcsontok kiszögelését eltüntetik az által, hogy a mell idomainak általában teltséget kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy az ételek hizó alkatrészeit elősegitik s azok a mell környékén ülepednek le. Az egyszer elért eredmény minden külön kezelés nélkül megmarad.

A Ratie-féle PILULES ORIENTALES eltelő hatása folytán szép, üde arczbőr és fiatal kinézést kölcsönöznek és az egész testet fiatalitják. — Minden természethez alkalmazkodnak, a fiatal, fejlődő leány épugy használhatja, mint a kifejlett asszony és semmi körülmény között nem ártalmas.

Törvényileg védett védjegy. A körülbelül 2 hónapig tartó gyógymódhoz könnyen lehet alkalmazkodni a nélkül, hogy a megszokott életmódot a legcsekélyebben meg kellene változtatni. Ára egy doboznak, használati utasitással, **6** kor. **45** fill. (Szétküldés bérmentve, titoktartás mellett.) Utánvétellel **6** kor. **75** fillér.

Ne fogadjunk el oly dobozt, a melyen nincsen az UNIO-védjegy s a mely a czimkén következő feliratot nem tartalmaz: J. Partié Pharmacien, **5., Passage Verdeau, Paris.** Főraktár Magyarország és Ausztria részére: **TÖRÖK J. gyógysz., Budapest, Király-utcza 12.**

A dominó.

A fekete selyem-álarcz alá rejtőzött nő különös kiváncsisággal ösztökéli az embert. Sokszor már alig várjuk azt a pillanatot, mikor az álarczos bálon levetik az álarczot és megtudjuk, ki az a bájos ismeretlen, akivel olyan jól mulattunk. Ilyen álarcz alá rejtőzködik minden osztálysorsjegy, mely hat húzáson keresztül kellemesen szórakoztatott az osztálysorsjátékban való részvéttel, mig végre a hatodik osztálynál kitünik, ha az osztálysorsjegy a Hecht bankháztól való, hogy maga Fortuna istenasszony rejtőzik az álarcz alatt, mint azt már oly sokan tapasztalták, kik a Hecht Bankház Részvénytársaságtól vettek sorsjegyet. Vásároljon tehát osztálysorsjegyet a Hecht bankháznál, Budapest, Ferencziek-tere 6. Fiók: Erzsébet-körut 32. Huzás november 23. és 24. Egész sorsjegy 12 korona, fél 6 korona, negyed 3 korona, nyolczad 1 korona 50 fillér.

KÖVÉRSÉG **korai vénség,** Mandor-port ha használná, nem lenne **kövér és elhájasodott** és sohase szenvedne **emésztési zavarokban,** azért kezeskedem, tekintélyes orvosi és vegyészi bizonyitványokkal bizonyithatom. Ne mulasszsa el senki, akár **hölgy, akár férfi, a Mandor-port** csak egyszer megkisérleni és ha fenti állitásom valótlannak bizonyul, **duplán visszaadom** az árát. Mandor vértisztitó, soványitó por doboza **csekély** 2 korona 80 fillér, orvosi utasitás és bizonyitványok mellékelve. Utánvétellel vagy a pénz beküldése mellett portomentesen, diszkréten küldi **Mad. MANDL IDA, Budapest,** Károly-körut 2/h. TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész, Király-utcza 12.

15.000 állandó vevőt nyertünk kedvezményünkkel.

Szenzácziós találmánynak

van elismerve a mi kávépörkölő-készülékünk, a melynek egyetlen háztartásból sem szabad hiányozni. — Minden héten érkező számos elismerőlevél közül itt közlünk néhányat.

Tek. **Vértesi M. és Fia** uraknak, kávé- és tea-kiviteli vállalat Dunaföldvár.

Kérek nekem egy 5 kilós postacsomagban kuba-, mokka- és gold-java kávét, mindegyikből egyforma mennyiségüt küldeni. A legutóbbi küldemény annyira kiérdemelte és megnyerte tetszésemet, s hogy ha a jövőben is ennyire kielégit, állandó vevőjének igérkezem.

N.-Kikinda, 1905. III/23.

Tisztelettel
Zsiros Lajosné.

Tek. **Vértesi M. és Fia** uraknak, kávé- és tea-kiviteli vállalat Duna-Földváron.

Kérném részemre ugyanolyan minőségben és árban 5 klgr. kávét küldeni. mint az előző küldemény volt. Az előző küldeménynyel meg voltam elégedve. Ha továbbra is olyan árut küldenek, figyelmeztetni fogom czégükre ismerőseimet is.

Lüget u. p. Szászmogyorós (Háromszékm.), 1905 VI/7.

Kiváló tisztelettel
Halter Ottó gazdatiszt.

T. **Vértesi M. és Fia** uraknak, kávé-kiviteli üzleteDunaföldvár

Sziveskedjen küldeni cimemre postán 3 á 5 klgr. csomag kávét.

1. 39. sz. á 1 frt 60 kr.
2. 29. » » 1 » 50 »
3. 57. » » 1 » 40 »

} utánvéttel.

A multkor küldött pörkölőt köszönettel vettem, igen jól lehet használni.

Kolozs-Borsa, 1904. VI/3.

Tisztelettel **B. Bánffy Ernő.**

Tisztelt **Vértesi** Ur!

Kérem sziveskedjék 5 kiló »Kuba«-kávét, az 1 frt 90 kros minőségből utánvéttel küldeni.

Az előbbi küldemény nagyon jó volt, remélem, ez is jó lesz.

A kávépörkölő bevált, mindenkinek ajánlhatom: a kávé sokkal erősebb és aromásabb. A küldött égő kanóczért fogadja szives köszönetemet.

Deés, 1905. évi május 10-én.

Simon Lajos, ny. kórházi orvos.

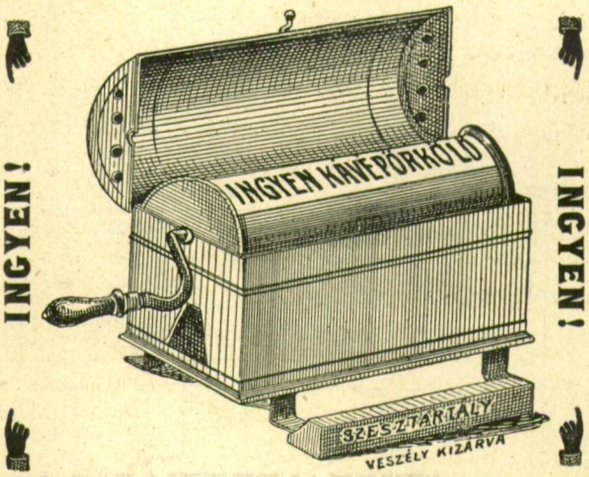

Kezelése egyszerü és mégis 70% megtakaritással jár, amennyiben a pörkölésnél semmit sem veszit erejéből a kávé, mert azt **páramentesen pörköli és hüti.**

Egy pörkölő beszerzési ára 16 kor. és mi daczára ennek, **ingyen** küldünk minden megrendelőnek egyet, ha az egész országban elismert jó minőségü itt fölsorolt kávéfajokból külön vagy vegyesen kisérletkép egy 5 kilós póstacsomagot utánvéttel megrendel:

1 kg.	Portoriko-kávé...	1.30	frt.
1 »	» » fin.	1.50	»
1 »	Kuba-kávé	1.70	»
1 »	» » finom	1.90	»
1 »	» különleges	4.40	»
1 »	Mokka-kávé	1.40	»
1 »	» » finom	1.60	»
1 »	» » legfin.	1.90	»
1 »	» különleges	4.40	»
1 »	Arany-Java-kávé	1.40	»
1 »	» finom	1.60	»
1 »	» legfin.	1.90	»
1 »	» különleg.	4.40	»
1 »	Gyöngy-kávé, fin.	1.60	»
1 »	» legfin.	1.90	»
1 »	» különleg.	4.40	»

A kávéhoz csomagolható:

1/4 kg.	Mandarin-tea	1.60	frt
1/4 »	Háztartási-tea	1.25	»
1/4 kg.	Császárkeverék	2.—	frt
1 csomag	törmelék ...	—.30	»

Kuba-keverék a következő fajokból áll: 2 kg. Kuba-kávé, 1 1/2 kg. Ceylon-kávé, 1 1/2 kg. Arany-Java = 5 kg. ára 8 frt. Nielgherry-vegyiték a következő fajokból áll: 2 kg. Neilgherry, 1 1/2 kg. Kelet-Indiai, 1 1/2 kg. Malabar = 5 kg. ára 8·50 frt.

Külön-külön csomagolva.

Kávé-keverékek. Hiressé vált, legremekebb **Soerabaja-keverék** a következő fajokból áll: 2 kg. Soarebaja legfin., 1 1/2 kg. Modjokertó zöld Java, 1 1/2 kg. Brabatros Mocca = 5 kg. 9·50 frt

Külön-külön csomagolva. E keveréknél jobb, finomabb, illatosabb kávé nem létezik. Ize tökéletes. Tejes és fekete kávénak főzve egyaránt nagyszerü. Szesz-pörkölőn a három fajt egyszerre lehet pörkölni. Jobb kávé nem létezik! Czélunk ezen kedvezményenyel vevőkört és bizalmat szerezni.

Fent emlitett kedvezményben minden megrendelő csupán egyszer részesülhet!

VÉRTESI M. ÉS FIA

KÁVÉ- ÉS TEA-KIVITELI VÁLLALAT DUNAFÖLDVÁRON.

HIRDETMÉNY

Ezennel közhirré tétetik, hogy miután a Magyar Királyi Pénzügyminiszterium ellenőrző közegei a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (XVII. sorsjáték) I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusitóknak árusitás végett kiadattak. — A Magyar Királyi Pénzügyminiszterium által jóváhagyott sorsolási terv itt következik:

A Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték Sorsolási Terve

Tizenhetedik Sorsjáték. **110,000** sorsjegy, **55,000** nyeremény. Tizenhetedik Sorsjáték.

Első osztály.

Betét 12 korona.

Huzás: 1905. nov. 23. és 24.

Nyeremény		Korona	
1	à	60000	
1	à	20000	
1	à	10000	
1	à	5000	
3	à	2000	6000
5	à	1000	5000
8	à	500	4000
30	à	300	9000
100	à	100	10000
3350	à	40	134000
3500	nyer.	K	263000

Második osztály.

Betét 20 korona.

Huzás: 1906. decz. 19. és 20.

Nyeremény		Korona	
1	à	70000	
1	à	25000	
1	à	10000	
1	à	5000	
3	à	3000	9000
5	à	2000	10000
8	à	1000	8000
20	à	500	10000
110	à	300	33000
4350	à	80	348000
4500	nyer.	K	528000

Harmadik osztály.

Betét 32 korona.

Huzás: 1906. jan. 16., 17. és 18.

Nyeremény		Korona	
1	à	80000	
1	à	30000	
1	à	20000	
1	à	15000	
3	à	10000	30000
5	à	5000	25000
8	à	2000	16000
10	à	1000	10000
120	à	500	60000
4850	à	130	630500
5000	nyer.	K	916500

Negyedik osztály.

Betét 40 korona.

Huzás: 1906. február 13. 14., és 15.

Nyeremény		Korona	
1	à	90000	
1	à	30000	
1	à	20000	
1	à	15000	
3	à	10000	30000
5	à	5000	25000
8	à	2000	16000
10	à	1000	10000
120	à	500	60000
4850	à	170	824500
5000	nyer.	K	1.120,500

Ötödik osztály.

Betét 32 korona.

Huzás: 1906 márczius 7. és 8.

Nyeremény		Korona	
1	à	100000	
1	à	30000	
1	à	20000	
1	à	15000	
3	à	10000	30000
5	à	5000	25000
8	à	2000	16000
10	à	1000	10000
120	à	500	60000
3850	à	200	770000
4000	nyer.	K	1.076,000

Hatodik osztály.

Betét 24 korona.

Huzás: 1906. márczius 28-tól április 24-ig.

Legnagyobb nyeremény szerencsés esetben

Korona

1.000,000

(Egy millió)

1	Jutal. K	600000	600000
1	nyer. à	400000	400000
1	à	200000	200000
1	à	100000	100000
1	à	80000	80000
1	à	60000	60000
1	à	50000	50000
1	à	40000	40000
2	à	30000	60000
2	à	25000	50000
4	à	20000	80000
5	à	15000	75000
25	à	10000	250000
50	à	5000	250000
405	à	2000	810000
760	à	1000	760000
1140	à	500	570000
30600	à	200	6120000
33,000	nyer. és jutal.	K	10.555,000

A melyik ezen 500 nyeremény közül utolsónak huzatik ki, kapja a jutalmat.

Az I. osztály huzása 1905. november hó 23. és 24-én tartatik meg. A huzások a Magyar királyi állami ellenőrző hatóság és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek a Huzási teremben (IV., Eskü-tér, bejárat a Duna-utcza felől.) — Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték valamennyi árusitóinál kaphatók.

Budapest, 1905. évi október hó 19-én.

571 **Magy. Kir. Szab. Osztálysorsjáték Igazgatósága.**

Gróf Teleky. *Hazay.*

Vezérszó: Minden darab szappan a SCHICHT névvel tiszta és ment káros alkatrészektől.

Schicht-szappan

„Szarvas“ vagy kulcsszappan

a legjobb és használatban a legolcsóbb, minden ruhanemü és mosási módszer részére.

Jótállás: 25.000 koronát fizet Schicht György czég Aussigban bárkinek, a ki bebizonyitja, hogy szappana a SCHICHT névvel, valamely káros keveréket tartalmaz.

Eredeti keleti szőnyegek

nagy választékban, legolcsóbb árakon.

Továbbá minden egyébnemü szőnyegek, futószőnyegek, kókuszfutók, kókusz-lábtörlők, kerevetátvetők, angora-kecskebőrök és erdélyi pokróczok.

BUTORSZÖVETEK

ugymint: szalon-, uri-, ebédlő- és hálószobáknak legujabb stil szerint. Ágy-, asztal, flanel, kocsi és utazótakarók, függönyök és portierek minden minőségben és árban

PAPIRKÁRPITOK

a legelegánsabb, valamint a legegyszerübb kivitelben jutányos árak mellett.

HAAS FÜLÖP ÉS FIAI

GYÁROSOK, MAGYAR KIRÁLYI UDVARI SZÁLLITÓK.

FŐÜZLET: Budapest, V., Gizella-tér 1. sz. FIÓKÜZLET: Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza és Ujvilág-utcza sarok. (Gentrykaszinó-palota.)

Budapest, 1905. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.